

Vergi Sistemlerinde Cinsiyet Eşitsizliklerinin Giderilmesine Yönelik Reform Önerileri ¹

Ali ÇELİKKAYA ²

Başvuru Tarihi: 30.04.2023

Kabul Tarihi: 18.07.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Gelir vergisi, vergilemede cinsiyete dayalı eşitsizliklerin temel kaynağını oluşturmaktadır. Ancak bu çalışmanın amacı ilaveten; tüketim harcamalarında, mülk ediniminde ve kullanım ücretlerinin tahsilindeki cinsiyete dayalı eşitsizlikleri de araştırmaktır. Çalışmada ülkelerin birincil mevzuatlarına ve kaynak taramasına dayalı bir yöntem kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre, gelir vergisinde cinsiyete dayalı eşitsizliklerin giderilmesi için tamamen bireysel esaslı vergileme tercih edilmelidir. Ayrıca çocuk bakım masrafları için cömert indirimler sağlanmalıdır. Tüketim kalıplarındaki farklılıklardan kaynaklanan eşitsizlikleri gidermek için pembe vergiler kaldırılmalıdır. Ayrıca kadınların bu mallara erişimini kolaylaştırmak için amaçlı sübvansiyonlar yapılmalıdır. Arazi ve diğer mülklerin edinimindeki cinsiyet farklılığını azaltmak için kadınların mülk ediniminde vergi kolaylığı sağlanmalıdır. Başta eğitim ve sağlık olmak üzere kamu hizmetine erişimdeki eşitsizlikleri gidermek için özellikle de kadınların bu hizmetlerden ücretsiz ya da düşük kullanım ücreti karşılığında yararlanması sağlanmalıdır. Vergilemede cinsiyete dayalı bu tür eşitsizliklerin giderilmesi temel bir insan hakkı olmanın yanında aynı zamanda refaha dayalı bir ekonomik büyüme için de son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Aile Esaslı Vergileme, Bireysel Esaslı Vergileme, Cinsiyete Dayalı Vergileme, Cinsiyetçi Ön Yargı, Pembe Vergi

Atıf: Çelikkaya, A. (2023). Vergi sistemlerinde cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesine yönelik reform önerileri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 721-750.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, acelikka@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4218-404X

Reform Recommendations to Overcome Gender Inequalities in Tax Systems

Ali ÇELİKKAYA³

Submitted by: 30.04.2023

Accepted by: 18.07.2023

Article Type: Research Article

Abstract

Income tax is the main source of gender-based inequalities in taxation. However, the aim of this study is also investigate gender-based inequalities in consumption expenditures, property acquisition and usage fees collection. In the study, a method based on the primary legislation of the countries and the literature review was used. According to the results, completely individual-based taxation should be preferred in order to eliminate gender-based inequalities in income tax. Generous discounts should also be provided for childcare costs. Pink taxes should be abolished to address gender inequalities resulting from differences in consumption patterns. In addition, purpose-based subsidies should be made to facilitate women's access to these goods. In order to reduce the gender gap in the acquisition of land and other property, women's property acquisition should be facilitated by taxation. In order to eliminate inequalities in access to public services, especially education and health, women should be able to benefit from these services free of charge or with a low usage fee. Elimination of such gender-based inequalities in taxation is not only a basic human right, but also extremely important for welfare-based economic growth.

Keywords: Family-Based Taxation, Individual-Based Taxation, Gender-Based Taxation, Gender Bias, Pink Tax

³ Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Finance, acelikka@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4218-404X

Giriş

Vergi sistemleri, kadın ve erkeklerin rollerine ilişkin hakim sosyal normları yansıtan bir şekilde tasarlandıkları için cinsiyet açısından tarafsız olmaktan uzaklaşmaktadır (Stotsky, 1997, s.30; Brys, Perret, Thomas ve O'Reilly, 2016, s. 2; Harding, Navarro ve Simon, 2021, s. 2; Grown, Özer ve Bronchi, 2022, s. 1; Smith, 1999, s. 28). Vergilemede cinsiyet eşitliğinin sağlanması temel bir insan hakkıdır ve refaha dayalı bir ekonomik büyüme için temel bir gerekliliktir. İstihdamda, girişimcilikte ve mülkiyet haklarının paylaşımında cinsiyet eşitliğinin sağlanması; verimliliğin ve üretkenliğin artmasına ve çok daha yüksek bir ekonomik büyümeye yol açacaktır (Ferrant ve Kolev, 2016, s. 31; Astudillo, Cibils, Pessino ve Rossignolo, 2022, s. 6). Bu nedenle vergi sistemlerinde yer alan cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi büyük önem arz etmektedir. Burada cinsiyet eşitsizliğinden kasıt, vergi sistemlerinde yer alan ve genellikle kadınların aleyhine olan eşitsiz uygulamalardır. Vergi sistemlerinde yer alan cinsiyete dayalı eşitsizlikler politika tartışmalarında genellikle göz ardı edilmiştir. Ancak özellikle 1980'lerin ortalarından itibaren bazı ülkeler vergi sistemlerini cinsiyetler arasında eşitliği sağlayacak şekilde yeniden yapılandırmaya başlamıştır. Bu konuda öncü ülkelerden biri Avustralya'dır. Avustralya hükümeti 1984 yılında Cinsiyete Dayalı Ayrımcılığı Önleyen Yasa'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte bazı gelir unsurlarını ilk kez cinsiyete dayalı olarak yeniden gözden geçirmiştir. O gün başlayan bu süreç yaklaşık 40 yılı aşkın süredir çeşitli vergi sistemlerinde yavaş da olsa devam etmektedir (Stotsky, 1996, s. 17; Barnett ve Grown, 2004, s. 1; Hui, 2013, s. 5; Coelho, Davis, Klemm ve Buitron, 2022, s. 10; Fabrizio, Fruttero, Gurara, Kolovich, Malta, Tavares, ve Tchelishvili, 2020, s. 11).

Vergi sistemlerinde yer alan cinsiyete dayalı eşitsizlikler farklı vergi türleri aracılığıyla olabilmektedir. Ancak bu alanda yapılan çalışmalar kadın işgücü istihdamı üzerindeki etkisi nedeniyle ağırlıklı olarak emek gelirlerinin vergilendirilmesindeki cinsiyete dayalı önyargılara yoğunlaşmıştır. Kadınlar birçok ülkede genellikle eşler arasında ikinci kazanan konumundadır. Avrupa ülkelerinde de ikinci kazananların %78'i kadındır (European Communities [EC], 2022, s. 11). Bu da emek gelirinin vergilendirilme şekline bağlı olarak kadınların erkeklere göre daha yüksek marjinal gelir vergisi oranları ile karşılaşma olasılıklarını artırmaktadır. Bu nedenle emek gelirlerinin vergilendirilmesi kadınlara karşı cinsiyete dayalı önyargıların temel kaynağını oluşturmaktadır. Ancak bu çalışmada ilaveten; mülk ediniminde, tüketim harcamalarında ve özellikle az gelişmiş ülkelerde halen önemli bir yeri olan kullanım ücretlerinde cinsiyete dayalı olarak gerçekleştirilen eşitsizliklere de yer verilmektedir. Genel olarak servet mülkiyetinde ve servetin edinim şeklinde kadın ve erkekler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu noktada özellikle arazi ve diğer mülkiyet üzerinden alınan vergiler daha çok kadınlara karşı cinsiyetçi önyargıların kaynağı olmaktadır. Tüketim kalıplarındaki farklılıklar dolayısıyla tüketim üzerinden alınan vergiler de cinsiyete dayalı eşitsizliğe katkıda bulunmaktadır. Özellikle son on yılda sadece kadınları ilgilendiren ve erkeklerle hiçbir ilişkisi bulunmayan bazı malların katma değer vergisine ve ithalat vergilerine tabi tutulması; vergilendirmede eşitsizliğe yol açtığı ve aynı zamanda insan haklarına da aykırı olduğu yönünde eleştirilmektedir. Türkiye dahil bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler artan toplum baskısının da etkisiyle kadınlara özgü bu ürünlerdeki tüketim vergilerini kısmen ya da tamamen kaldırmaya başlamıştır. Benzer şekilde özel tüketim vergileri ve hizmet esaslı kullanım harçları da yine spesifik bir takım cinsiyetçi ön yargılar içerebilmektedir.

Vergi sistemlerinde yer alan cinsiyete dayalı eşitsizliklerin tarihsel gerçekliğine ve geri planına karşılık bu çalışmada vergi sistemlerinin cinsiyete dayalı eşitsizlikleri giderecek şekilde yeniden tasarlanmasının mümkün olabileceği tartışılmaktadır ve aynı zamanda bu yönde yapılması gereken reform önerileri sıralanmaktadır. Bu amaçla çalışma üç kısım şeklinde planlanmıştır. İlk olarak cinsiyet ve vergileme üzerine daha önce yapılmış olan çalışmalar değerlendirilmektedir. Daha sonra gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin vergi sistemlerinde yer alan cinsiyete dayalı ön yargıların kaynakları araştırılmaktadır. Bazı ülkeler cinsiyete dayalı ön yargıları kaldırmakla birlikte, bazı ülkelerin vergi sistemlerinde halen bu tür açık ya da örtülü ön yargılar varlığını

sürdürmektedir. Ancak kültürel normlardaki farklılıklar özellikle örtülü önyargıların tespitini güçleştirdiği için çalışmada böyle bir ikili ayrıma gidilmemiştir. Açık ve örtülü ön yargıların ayrıntılarına çalışmanın ekler kısmında yer verilmektedir. En sonunda da ülkeler için reform önerileri sıralanmaktadır.

Literatür İncelemesi

Literatürde vergilemenin cinsiyet algısı üzerine yapılan çalışmalar daha çok emek gelirlerinin vergilendirilmesindeki cinsiyetçi önyargılara ilişkindir. Bu konudaki ilk çalışmalardan biri Avrupa Komisyonu tarafından yapılmıştır. Komisyon üye ülkelerin vergi sistemlerinde yer alan cinsiyetçi ön yargılara ilişkin kapsamlı bir çalışma yapmış ve vergilemedeki cinsiyete dayalı eşitsizliklerin giderilmesi için üye ülkelere tavsiyelerde bulunmuştur (EC, 1985). Vergilemede cinsiyete dayalı eşitsizlikler konusunda öncü çalışmaları olan Stotsky (1996, 1997, 2017, 2022) cinsiyet eşitsizliklerini ilk kez açık ve örtülü önyargılar şeklinde iki gruba ayırmıştır. Daha sonraki çalışmalar bu metodolojiden geniş ölçüde yararlanmışlardır. Barnett ve Grown (2004) ilaveten cinsiyet eşitsizliğinin dört kaynağına dikkat çekmektedir. Bunlar; ücretsiz bakım ekonomisi, ücretli istihdam, eşler arasında karar alma süreçleri ve mülkiyet haklarındaki eşitsizliklerdir ve çoğunlukla kadınların aleyhine olmaktadır.

Emek gelirlerinin vergilendirilmesindeki eşitsizlik temel bir insan hakkı ihlali olarak değerlendirilmektedir (Hodgson ve Sadiq, 2017; Taskeen, 2020; Consumer Unity and Trust Society, 2021; Smith, 1999). Aynı zamanda vergi uyumu açısından da incelenmektedir. Sınırlı sayıda araştırma kadınların vergiye gönüllü uyumunun erkeklerden daha fazla olduğunu göstermektedir (Grown, 2010; Torgler ve Valev, 2010; D'Attoma, Volintiru ve Malezieux, 2018; Rossignolo, 2018; Yimam ve Asmare, 2020; Kangave vd., 2021).

Emek gelirlerinin vergilendirilmesindeki cinsiyet eşitsizliğinin kaynağı gelirin vergilendirilme şeklidir. Literatürde gelirin vergilendirilmesinde birlikte beyan yerine ayrı beyanın esas alınmasının genellikle eşler arasında ikinci kazanan durumunda olan kadınların marjinal vergi oranlarını düşüreceği ve kadın işgücü istihdamını artıracığı yönünde bir görüş birliği bulunmaktadır (EC, 1985; Elson, 2006; Bettio ve Verashchagina, 2009; Casale, 2012; Hui, 2013; Lin ve Tong, 2014; Schulze, Jong, Hadjihristova, Scott, Linares ve Ghailani, 2015; Lahey, 2015; Thomas ve O'Reilly, 2016; Bick ve Fuchs-Schündeln, 2017; Benedict ve Stotsky, 2017; Gunnarson vd., 2017; Lahey, 2018; Fuenmayor, Granell ve Mediavilla, 2018; Doorley, 2018; Fabrizio ve diğerleri, 2020; Theunissen, Kuijper ve Alencar, 2019; Joshi, Kangave, Boogaard ve Van den, 2020; Richards, 2021; Lind ve Gunnarsson, 2021; Organization for Economic Co-operation and Development (OECD, 2022a); Astudillo ve diğerleri, 2022; Perret, 2022; Cedro, Kristoffersson, Ponton Aricha ve Zivkovic, 2023; Schechtl, 2023).

Başta OECD üyesi ülkeler olmak üzere birçok ülkede gelirin vergilendirilmesinde birlikte beyan yerine ayrı beyanı esas alınmaktadır. Birlikte beyanın esas alındığı ülkelerde ise gelirin vergilendirilmesinde bireysel esaslı iyileştirmeler yapılmaktadır. Halen vergilemede birlikte beyanı esas alan az sayıda ülkeden biri olan ABD'de 1981 yılında yürürlüğe giren bir vergi yasası ile 16 dilimli gelir vergisi tarifesindeki marjinal vergi oranları her bir dilimde % 23 oranında azaltılmıştır. Bu, daha düşük gelirli eşin gelirinin yüzde 10'una kadar bir gelir vergisi indirimi sağlamıştır. Eissa (1996) bu yasa değişikliğinin kadınların işgücüne katılımını % 2,6 oranında artırdığını hesaplamıştır. LaLumia (2008, 2017) artık uygulanmayan bu ikinci kazanan indiriminin yeniden getirilmesinin kadın istihdamını artıracığını savunmaktadır.

Küresel manada istihdamdaki cinsiyet eşitsizliğinin 12 trilyon ABD doları (dünya gelirinin %16'sı) gelir kaybına yol açtığı tahmininden hareketle, emek gelirlerinin vergilendirilmesindeki eşitsizliğin tasfiyesi halinde bunun gelecek 15 yılda küresel büyümeye katkısının % 0,03-0,6 aralığında olacağı öngörülmektedir (Ferrant ve Kolev, 2016).

Bazı alan araştırmaları emek gelirlerinin vergilendirilmesindeki cinsiyete dayalı eşitsizliğin giderilmesine yönelik öneriler sunmaktadır. Akpan ve Sempre (2019 ve 2022) Nijerya’da halen uygulanan sabit oranlı gelir vergisinin yerine satılan ürünün türüne göre değişen bir gelir vergisinin uygulanmasının ve ayrıca daha hoşgörülü ve sabırlı oldukları için kadın vergi denetmeni sayısının artırılmasının faydalarına dikkat çekmektedir. Ligomeka (2019) Zimbabve’de kayıt dışılığın yoğun olduğu küçük pazarlarda verginin yüküne daha çok kadınların katıldığını tespit etmiştir. Rodriguez ve Itriago (2019) Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde ve Henrik vd., (2019) ise Danimarka’da kadın işgücü istihdamının artırılması için genellikle kadınların üstlendiği ücretsiz evde bakım işlerinin teşvik edilmesini önermektedir. Harding ve diğerleri (2020) daha kapsamlı bir çalışmada OECD genelinde erkeklerin ve kadınların kazanç seviyeleri arasındaki büyük farklılıkların kadın işgücü arzını olumsuz etkilediğini bulmuştur. Benzer bir tespit de Acheson ve Collins (2020) tarafından İrlanda için yapılmıştır. Yaşa ve Kovancı (2022) ve Hayrullahoğlu (2020) da Türkiye’de kadın işgücü istihdamı üzerinde olumlu etkisi olan gelir vergisi teşviklerini sıralamaktadır.

Gelir vergisinin aksine servet ve tüketim vergilerindeki cinsiyete dayalı eşitsizlikleri araştıran çalışma sayısı daha sınırlıdır. Servet vergileri ile ilgili yapılan çalışmalar kadınların mülkiyetinden vergi alınmamasının faydalarına dikkat çekmektedir. Awasthi, Pyle, Aggarwal ve Rakhimova (2023) Hindistan’da tapu vergisi ve kayıt harçlarının indirilmesinin kadınların ekonomik ve sosyal olarak güçlenmelerine katkı sağladığını ileri sürmektedir. Joshi ve diğerleri (2020) ve Chhatkuli, Nairesiae, Shrestha, Joshi ve Dev (2020) Nepal’de tapu vergisinin indirilmesinin arazilerin kadınlar adına tescilini teşvik ettiğini ve aynı zamanda kadınları sosyal ve ekonomik olarak güçlendirdiğini savunmaktadır. Komatsu, Ambel, Koolwal ve Yonis (2021) Etiyopya’da kadınların tarımdaki rolünü sınırlayan normlar ve cinsiyete dayalı üretkenlik farklılıkları nedeniyle götürü kırsal arazi kullanım ücreti ve tarımsal gelir vergisinin büyük kısmına katlanan kadınların (erkeklerden %37 daha fazla) vergi yükünü azaltmak için, küçük arazi sahiplerine istisna sağlayan hektar başına artan oranlı bir vergi önermektedir. Ayrıca verginin değer yerine bölgeye dayalı uygulanmasının cinsiyetler arasında yatay ve dikey adaletin sağlanmasını zorlaştırdığına dikkat çekmektedir.

Tüketim harcamalarındaki cinsiyetçi ön yargıların tespitine yönelik çalışmalar ise daha çok kadın hijyen ürünlerinin vergilendirilmesine yoğunlaşmıştır (Rambocas, Kisson, Kennedy, Mohammed, Khan, Motilal ve Bissessa, 2023; Flinders ve Lowery, 2023; Francesca, 2023; Coelho ve diğerleri, 2022; Kathryn, 2022; Fera ve Walpole, 2020; Giokaris ve Pouliasi, 2020; Rüll, 2020; Rossouw ve Hana, 2020; Ngo, Fong, Lorraine ve Shang, 2019; Bridget ve Spivack, 2017). İlâveten Meier, Holmes, Brennan ve Angus, (2021) alkol tüketimindeki cinsiyetçi ön yargıları incelemektedir. Bazı ülkeler son yıllarda tüketim ürünlerinin fiyatlarında ayrımcılığı giderecek düzenlemeler yapmaya başlamıştır (Febriyanti ve Yuwono, 2022; Danielle, 2023; Grether, 2022, Bertero, 2011, Andrejevic, Andreopoulos ve Panayides, 2008). Kaliforniya 1995 yılında cinsiyete göre fiyat ayrımcılığını yasaklayan ilk yasayı çıkartmıştır. ABD Kongresi’nde Nisan 2019 tarihinde Pembe Verginin Kaldırılması Yasası tanıtılmıştır (Betz, Fortunato ve O’Brien, 2021). Türkiye dahil bir çok ülke de kadınların tükettiği ürünlere özel pembe vergileri giderici iyileştirmeler yapmaktadır. Bu gelişme tüketim vergileri ile ilgili kısımda değerlendirilecektir.

Emek Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Gelir vergisi bireylerin şahsi ve ailevi durumlarına göre farklılaştırmaya müsait bir vergi olduğu için; vergilendirme biriminin seçimi ile istisna muafiyet ya da indirimlerin tahsis şekli gelir vergisindeki cinsiyetçi önyargıların kaynağını oluşturmaktadır.

Vergilendirme biriminin seçimi

Kişisel gelirin vergilendirilmesinde uygun vergilendirme birimi farklı gelir türleri için değişebilmekle birlikte genellikle ya birey ya da aile olmaktadır. Bir başka ifadeyle gelirin beyan edilme şekline göre ya ayrı ya da birlikte vergilendirilme söz konusu olabilmektedir.

OECD üyesi ülkelerin çoğunluğu 1970'li yılların başlarında birlikte vergilendirmeyi esas alırken bugün neredeyse bütün ülkeler bireysel vergilemeyi tercih etmekte ya da seçenek sunmaktadır. Avrupa'da İsveç ve Finlandiya tam bir bireysel vergileme modeli uygulamaktadır. İsveç 1971 yılından beridir kazanılmış geliri ayrı vergilendirmektedir. Bu değişim çalışma hayatında ve eşler arasında cinsiyet eşitliğinin sağlanması talepleri bağlamında gerçekleşmiştir. 1971 yılında artık eşler arasında devredilemeyen temel bir indirim getirilmiştir. Bununla birlikte; emlakten, sermayeden ve bazı durumlarda girişimcilikten elde edilen henüz gerçekleşmemiş gelirler 1988 yılına kadar ortak vergilendirilmiştir. Birlikte vergilemenin son unsurları ancak 1991 yılında kaldırılabilmiştir. Servetin birlikte vergilendirilmesi ise 2007 yılında servet vergisi tamamen kaldırılana kadar sürmüştür (EC, 2017, s. 2). Avrupa'da 1972 yılında Avusturya, 1973 yılında Hollanda ve 1976 yılında Finlandiya kadın istihdamını artırmak amacıyla bireysel vergilemeye dönmüştür. En son İngiltere yaklaşık iki yüz yıldır uyguladığı geleneksel birlikte vergilendirme sisteminden 1990 yılında tercihe dayalı ayrı vergilendirme sistemine geçmiştir. Türkiye de 1999 yılından itibaren aile gelirin koca adına verilen tek bir beyannamede birleştirilmesi ve toplamı üzerinden verginin koca adına tarh edilmesi uygulamasına son vermiştir. Avrupa dışında da bireysel esaslı vergileme yaygınlaşmaktadır. Malezya'da 2003 yılında ortak beyan seçeneğinin de bulunduğu (mukim kadınlar ve geliri olmayan kocalar için) bireysel bir sisteme geçilmiştir. Kenya'da 2005 yılında ortak beyan zorunluluğu kaldırılmıştır. Evli çiftlerin vergileri ayrı olarak hesaplanmaktadır. Arjantin'de 2017 yılında ortak mülkün kocaya tahsis edilmesi sonlandırılmış ve bireysel vergilemeye geçilmiştir. Jersey Adası'nda 2021 yılında kadınların bireysel beyanda bulunmak için kocalarından izin almaları zorunluluğu kaldırılmıştır. Tablo 1'den de görüleceği gibi uygulamada çoğu ülke eşleri ayrı birer vergi mükellefi olarak kabul etmektedir.

Bazı ülkeler ise halen geleneksel birlikte beyan esasını kullanmakla birlikte bunda bireysel esaslı iyileştirmeler yapmaktadır. ABD'de evlilerin vergi dilimi bekârlara kıyasla iki kat genişletilmiştir. Norveç'te ikinci kazanan eş indirimi uygulanmaktadır. Fransa'da 1983 yılından itibaren beyannameyi her iki eşin de imzalaması zorunluluğu getirilmiştir. İlaveten 2018 yılında kaynakta vergilendirme sistemine geçilmiş ve verginin kazanca bağlı olarak paylaşılması seçeneği sunulmuştur. İrlanda'da 1993 yılında ortak beyan zorunluluğu kaldırılmış ve 2000 yılından itibaren kadın olan eşin birincil vergi mükellefi olabilmesi imkanı sağlanmıştır. İspanya'da (1998) ve Lüksemburg'da (2018) kişilerin ayrı ya da müşterek beyan arasında seçim yapmalarına izin verilmektedir.

Diğer yandan Latin Amerika, Asya ve Afrika ülkeleri dahil bir kısım ülkede (Guernsey, Jamaika ve Kongo) beyan sorumluluğu kocaya ait olmayı sürdürmektedir. Dominik Cumhuriyeti'nde, kadın kazancı olduğunu kanıtlayamadığı sürece koca ile ortak beyan yapılmaktadır (Cedro ve diğerleri, 2023, s. 381; Seely, 2023, s. 4; Stotsky, 1996 ve 1997, s. 7, 30; OECD, 2022a, s. 21; Hui, 2013, s. 8; Schechtl, 2023, s. 69; Lind ve Gunnarsson, 2021, s. 583; Sheila, 2018, s. 67; Kristoffersson, 2023, s. 3; LaLumia, 2017, s. 8; Schulze ve diğerleri, 2015, s. 10; Doorley, 2018, s. 2; Shephard ve Gayle, 2019, s. 1; UN Women, 2016, s. 32; Rossignolo, 2018, s. 180; Coelho ve diğerleri, 2022; s. 15, 25-26; Harding ve diğerleri, 2020, s. 2; Joshi ve diğerleri, 2020, s. 5; EC, 1985, s. 5; Enriquez, Gherardi ve Rossignolo, 2010, s. 68; Grown, 2010, s. 13; Sharma ve Jindal, 2020, s. 1; Rodriguez ve Itriago, 2019, s. 5; Steenkamp, 2022, s. 6).

Tablo 1
Gelir Vergisi Sistemlerinin Karakteristik Özellikleri

Ülke	Birlikte/ Bireysel/ Seçimlik	Bireysel esaslı ise:			Diğer
		Ortak esaslı indirim	Bakmakla eş yükümlü indirimi	Transfer edilebilir indirim	
Avustralya	Bireysel	Evet			
Avusturya/18	Bireysel		Evet		
Belçika/1	Bireysel		Evet		Kısmi bölme
Kanada	Bireysel	Evet		Evet	Kısmi bölme*
Şili/9	Seçimlik				
Çekya/2	Bireysel	Evet	Evet		
Danimarka	Bireysel			Evet	
Estonya/5	Seçimlik	-	-	-	
Finlandiya	Bireysel				
Fransa	<i>Birlikte</i>	-	-	-	
Almanya/3	Seçimlik				
Yunanistan	Bireysel	Evet			
Macaristan	Bireysel	Evet			
İzlanda	Bireysel			Evet	
İrlanda	Seçimlik		Evet		
İsrail/6	Seçimlik				
İtalya	Bireysel	Evet	Evet		
Japonya	Bireysel		Evet		
Kore	Bireysel		Evet		
Lüksemburg/7	<i>Birlikte</i>	-	-	-	
Litvanya/11	Bireysel	-	-	-	
Meksika/10	Bireysel				
Hollanda	Bireysel	Evet	Evet	Evet	
Yeni Zelanda	Bireysel	Evet			
Norveç	Seçimlik				
Polonya	Seçimlik				
Portekiz/17	Seçimlik	-	-	-	
Slovak Cumh.	Bireysel		Evet		
Slovenya	Bireysel	Evet	Evet		
İspanya/4	Seçimlik				
İsveç	Bireysel				
İsviçre	Seçimlik	-	Evet	-	
Malta/16	<i>Birlikte</i>				
Türkiye	Bireysel		Evet		
Birleşik Krallık	Bireysel	Evet			
ABD/8	Seçimlik				
Güney Afrika	Bireysel				
Kolombiya/12	Bireysel		Evet		
Brezilya/13	Seçimlik				
Panama/14	Seçimlik				
Peru/15	Bireysel				
Diğer/19	Bireysel				

Tablo 1

Gelir Vergisi Sistemlerinin Karakteristik Özellikleri (Devamı)

- * 2014-2015 yıllarında 18 yaşından küçük çocuğu olan eşler için kısmi gelir paylaşımına izin verilerek 2.000 CAD vergi tasarrufu sağlanmıştır ve eşler arasında 50.000 CAD transfer yapılabilmektedir. Bu seçenek 2016'da kaldırılmıştır.
- 1/ 2001'de kısmi bireysel beyan getirilmiştir. Ortak beyanname olmasına rağmen vergiler ayrı hesaplanmaktadır. Bu eşinin geliri olmayan ya da çok düşük olan çiftlerin yükünü azaltmaktadır. Geliri olmayan, diğerinin gelirinin %30'unun tahsis edildiği bu kısmi bölme sistemi, erkeklerin lehine ve gerileyici olmuştur. İndirim çocuk sayısından bağımsızdır ve bekar ebeveynlere verilmemektedir. İşsizlik tuzağı olarak kabul edilen bu evlilik kotasının kaldırılması ve tamamen bireysel esasa geçilmesi tartışılmaktadır. Çocuk masraflarının %45'i indirilebilmektedir.
- 2/Çocuk vergi indirimi.
- 3/Çocuk vergi indirimi.
- 4/ Eşlerden birinin vergi borcu diğerinin alacağından mahsup edilebilmektedir. Çocuk indirimi vardır.
- 5/Ortak beyan zorunluluğu 2017'de kaldırılmış ve temel indirim 2.160 Euro olarak sabitlenmiştir. Diğer eşin gelirinin 50.400 Euro'yu geçmemesi şartıyla, gelire bağlı olarak 2.160 Euro'ya kadar indirimden yararlanılabilmektedir. Eşlerden birinin çalışmadığı durumlarda temel indirimin birleştirilmesi mümkündür.
- 6/Tercihen ya da inceleme elemanı, beyannameyi verecek eşi seçebilmektedir. Bu seçimin bağlayıcı olabilmesi için kayıtlı eşin gelirinin, diğer eşin altı yıllık ortalama gelirinin en az %25'i olması gerekmektedir. Aksi belirtilmezse, inceleme elemanı 2 yıl geliri yüksek olan eşi kayıtlı mükellef adayı gösterebilmektedir. Birlikte beyana izin verilmekle birlikte, serbest geliri olanlar için bireysel beyan daha faydalıdır.
- 7/Çalışanlar için evlilik indirimi vardır. 2018'den itibaren bireysel beyan (tam ya da gelirin yeniden tahsisi şeklinde) tercih edilebilmektedir. Vergi indirimlerinden ya da daha düşük oranlardan faydalanmak için gelir transferine izin verilmektedir ve evlilik indirimi eşit bölünmektedir.
- 8/Ayrı beyan halinde kazanılmış gelir vergisi indirimi (EITC) yoktur. Çocuk indirimi aile esaslıdır.
- 9/Çocuk indirimleri ortak esaslıdır. Bireysel beyan mümkün olmakla birlikte ortak mülkiyette ya da bir eşin diğerinin mallarını yönettiği durumda, birlikte beyanda bulunulması gerekebilmektedir.
- 10/Bireysel beyan esastır. Eşin gelirinin mukim eşinin beyannameesine dahil edilmesi mümkündür, ancak avantajı yoktur.
- 11/Çocuk indirimi tek kişi için evlilerden yüksektir.
- 12/Bakmakla yükümlüler için brüt gelirin %10'una kadar aylık indirim vardır. Bu gruba; çocuklar, üniversite öğrencileri, engelli yetişkinler ve çalışmayan eşler dahildir.
- 13/ Eşlerin müşterek beyanı seçmesi durumunda bakmakla yükümlü eş indirimi vardır. Bu eşin düşük gelirli olması durumunda daha avantajlıdır.
- 14/Birlikte beyanda PAB800 indirimi vardır.
- 15/Bireysel beyan esastır. Ortak mülkiyette müştereken beyan tercih edilebilir.
- 16/ Ortak beyanda indirim daha yüksektir.
- 17/ 2015 yılında bireysel vergilendirme bir seçenek olarak getirilmiştir. 2016 yılında 1989'dan beri uygulanan aile kotası, çocuk veya diğer bakmakla yükümlü olunan kişi başına sabit bir indirim ile yer değiştirmiştir.
- 18/İkinci kazanan vergi indirimi ve ayda 10'un üzerinde fazla mesai indirimi vardır.
- 19/Gana, Kenya, Arjantin, Malezya, Guatemala, Honduras, Jersey Adaları, Vietnam, Hindistan.

Kaynak: (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 42-43; Thomas ve O'Reilly, 2016, s. 10; EC, 2017, s. 3vd.)

Emek gelirlerinin birlikte vergilendirilmesi halinde eşler gelirin toplamı üzerinden vergilendirileceği için aynı marjinal vergi oranına tabi olacaktır. Bu eşler arasında genellikle daha az kazanan konumunda bulunan kadınların daha yüksek marjinal gelir vergisi oranlarıyla karşılaşmaları anlamına gelmektedir. Bu sözde "evliliği cezalandırıcı" vergileme tercihi kadın işgücü istihdamını engellemektedir. Bu nedenle literatürde eşlerin ayrı vergilendirilmesine yönelik reformların daha cinsiyet tarafsız olacağı görüşü hakimdir (Stotsky, 1996, s. 6; Grown, 2006, s. 10; Lin ve Tong, 2014, s. 3; Thomas ve O'Reilly, 2016, s. 5; Benedict ve Stotsky, 2017, s. 282; Bick ve Fuchs-Schündeln, 2017, s. 100; Hodgson ve Sadiq, 2017, s. 22; LaLumia, 2017, s. 6; Doorley, 2018, s. 3; Shephard ve Gayle, 2019, s. 1; Ligomeka, 2019, s. 18; Acheson ve Collins, 2020, s. 26; Fabrizio ve diğerleri, 2020, s. 5; IMF, 2021, s. 5; Lind ve Gunnarsson, 2021, s. 583; OECD, 2022a, s. 25; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 8; Harding ve diğerleri, 2020, s. 49).

Tam anlamıyla bireysel vergilemeye geçen İsveç'te kadınların marjinal vergi oranları (özellikle de düşük ve orta gelirli kadınlar ile kocaları yüksek kazanan evli kadınlar) önemli ölçüde düşmüştür. Evli kadınların istihdamdaki payı 1963-1990 döneminde %47'den %87'ye çıkmıştır. Küçük çocuklu kadınların istihdamındaki artış ise daha da yüksek (%38'den %87'ye) olmuştur (EC, 2017, s. 2). Kadın istihdamındaki benzeri görülmemiş bu artışta bireysel vergilendirme reformunun nispeten etkisi olmuştur. Selin (2009) bireysel vergilemeye geçilmesinin İsveç'te kadın istihdamına katkısını 1975 yılında (yani reformdan hemen sonra) %10 olarak hesaplamıştır. Bunun yanında ayrıca; ücret farkının azalmasının; gelire orantılı cömert çocuk bakımının; 16 aya çıkartılan esnek çalışma izninin de büyük katkısı vardır (EC, 2017, s. 2). Avusturya, İsveç'i örnek alarak 1972 yılında bireysel vergilemeye geçmiştir. Bunun da etkisiyle AB'deki en yüksek ikinci kadın istihdam oranına (2016'da %70,9 ve yarı zamanlı %47,9) ulaşmıştır (EC, 2017, s. 3-4). Benzer şekilde bireysel vergilemeye geçilmesinden sonra kadınların işgücüne katılım oranı İrlanda'da %5-6 ve İspanya'da %1,6 oranında artmıştır (Doorley, 2018, s. 2; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 13; Fuenmayor ve diğerleri, 2018, s. 541).

Vergi Tercihlerinin Tahsisi

Kişisel gelir vergilerinin artan oranlı yapısı içerisinde; vergi indirim ve muafiyetlerinden kocanın yararlandırılması; temettü, faiz, kira gibi emek dışı gelirlerin kocaya tahsis edilmesi; evli kadınların vergi oranlarının evli olmayan kadınlar ve evli ya da bekar erkeklere göre daha yüksek olması gibi cinsiyetçi ön yargılar söz konusu olabilmektedir (Grown, 2006, s. 9-10; Elson, 2006, s. 3; Taskeen, 2020, s. 32; Joshi ve diğerleri, 2020, s. 5; EC, 1985, s. 9).

Bu tür cinsiyetçi önyargılardan bir kısmı zaman içinde kaldırılmıştır. Hollanda 1984 yılında evli erkeklere evli kadınlara göre daha yüksek vergi indirimi sağlamaktan vazgeçmiştir. Güney Afrika'da 1995 yılında kadınların daha yüksek oranda vergilendirilmesi sonlandırılmıştır. Pakistan (2010) ve Hindistan (2013) kadın ve erkeklerin istisna eşiklerini eşitlemiştir (Stotsky, 1996, s. 6-12; OECD, 2022a, s. 23; Cedro ve diğerleri, 2023, s. 381; Hui, 2013, s. 12; Coelho, Davis, Klemm ve Buitron, 2022, s. 25-26; Chakraborty, Chakraborty, Karmakar ve Kapila, 2010, s. 103; Joshi vd., 2020, s. 18; Benedict ve Stotsky, 2017, s. 277; Taskeen, 2020, s. 36).

Bazı ülkelerde özellikle erkeklerin lehine cinsiyetçi ön yargılar halen sürmektedir. Burkina Faso'da koca talep etmediği sürece kadının indirim hakkı bulunmamaktadır. Gine'de koca daha çok indirimden yararlanmaktadır. Zimbabwe'de sadece çalışan koca özel indirimden yararlanmaktadır. Uganda'da erkek egemen mesleklere (silahlı kuvvetler, polis, hapisane, parlamento) indirim sağlanmaktadır. Fas'ta kadın eşinin ve çocuğunun kendisine bağımlı olduğunu kanıtlarsa ancak o zaman çocuk indiriminden yararlanabilmektedir. Ürdün'de kocanın istemesi ya da kadının tek çalışan olması halleri dışında, belirli indirimlerden sadece koca yararlanabilmektedir. Tunus'ta doğal aile reisi olan koca için özel bir indirim vardır. Endonezya'da çalışan evli bir kadın bireysel beyanı seçerse evlilikten önce yararlanabildiği vergi indiriminden yararlanamamaktadır (Theunissen ve diğerleri, 2019, s. 4; Taskeen, 2020, s. 22; Grown, 2010, s. 13; Sharma ve Jindal, 2020, s. 1; Stotsky, 1996, s. 5; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 22-26; OECD, 2022a, s. 21; Seely, 2023, s. 4-5; Barnett ve Grown, 2004, s. 32; Thomas ve O'Reilly, 2016, s. 7; Nasruddin, 2022, s. 2).

Vergi indirimlerinden eşler arasında ilk kazanan konumunda olan kocanın yararlandırılması genellikle ikinci kazanan konumunda olan kadınların marjinal vergi oranlarını daha da artırmaktadır. Ayrıca bakmakla yükümlü çocuk sayısındaki artışa bağlı olarak erkek ve kadın istihdamı arasındaki fark daha da yükselmektedir. Eşler arasında çocuk bakımının yüküne daha çok kadınlar katıldığı için, çocuk bakım masraflarının indirilmesine izin verilmemesi, kadınların istihdamı üzerinde caydırıcı etki oluşturmakta ve bir tür zımni vergiye dönüşmektedir. Bu aynı zamanda ücretsiz bir zaman yatırımı olarak kadınların yarı zamanlı işleri daha çok tercih etmelerinde de sebep olmaktadır (EC, 2017, s. 3; Soler, 2023, s. 1).

Son yıllarda çocuk bakım masraflarının eşler arasında ikinci kazanan konumunda olan kadın tarafından indirilmesine izin veren ülke sayısı artmaktadır (Bkz., Tablo 2). Dahası Macaristan 2020 yılından beridir sadece kadınların yararlanabileceği özel bir çocuk bakım indirimi uygulamaktadır. Bu sayede aynı zamanda azalan nüfusun korunması amacına da hizmet edilmektedir. Kanada çocuk bakım masraflarını sadece düşük gelirli eşin indirmesine izin vermektedir. Türkiye’de kadın çalışanlar çocuk bakım masraflarını gelir vergisi matrahlarından indirebilmektedir. İngiltere 2015 yılında aile indiriminin eşler arasında transferine izin vermiştir. Bu aynı zamanda evlenmeleri yeniden cazip hale de getirmiştir. Nadir bir örnek olarak Singapur’da eğitilmiş anneler için ilave çocuk indirim yapılmaktadır.

Bu tür indirimlerin çalışan kadınların istihdamına kısmen de olsa katkı sağladığı kanıtlanmış durumdadır. Kanada’da çocuk bakım masraflarının indirilmesi sayesinde 6 yaş altı çocuklu kadınların istihdama katılım oranı uygulamanın ilk başladığı 1972 yılında %30 civarında iken 2010 yılında hızla yükselerek % 66,9’a çıkmıştır (Taskeen, 2020, s. 52). Benzer şekilde Norveç’te çocuk bakım masraflarının indirilmesine izin verilmesinin kadın çalışan sayısını bariz bir şekilde artırdığı gözlenmiştir (Andresen ve Havnes, 2019, s. 2).

Tablo 2

Vergi Tercihlerinde Cinsiyetçi Önyargılar

Ülke	Hüküm Açıklaması:
İsrail	Kadınların daha fazla yararlanacağı bir çocuk indirimi (1 kredi 235 NIS/ay) vardır. Kadın; yeni doğan için 1,5; 1-5 yaş için 2,5; 6-12 yaş için 2; 13-17 yaş için 1; 18 yaş için 0,5 puan indirim almaktadır. Kadının yeni doğan için 1 puanı gelecek yıla erteleme hakkı vardır. Erkek; yeni doğan için 1,5; 1-5 yaş için 2,5; 6-12 yaş için 1; 13-18 yaş için sıfır puan indirim almaktadır. Bekar; yeni doğan için 3; 1-5 yaş için 5; 6-12 yaş için 3; 13-17 yaş için 1; 18 yaş için 0,5 puan indirim almaktadır (Israel Tax Authority, 2023).
İspanya	Çalışan kadınlar ayda 100 Euro ya da ilk 3 yıl için yılsonunda çocuk başına 1.200 Euro vergi indirimi almaktadır. Ayrıca kendi işini yapan kadınlar, 2 yıllık süre boyunca aylık yaklaşık 280 Euro tutarındaki Sosyal Güvenlik katkı paylarını ödemekten muafır. Bu muafiyet, doğumdan sonra 1 yıla kadar ertelenebilmektedir (Sabate, 2023, s. 4).
Macaristan	En az 4 çocuğu olan kadınlar (aile indiriminden yararlanma şartlarını taşıyan ya da bu indirimden en az 12 yıl önce yararlanmış olan) gelir vergisinden tamamen istisna tutulmuştur. İstisnanın kapsamına ücretin yanında; serbest girişimden, tarımsal üretimden, denetim görevinden, Avrupa Parlamentosu veya yerel bir belediyede meclis üyeliğinden ve bir iş sözleşmesinden doğan gelirler de girmektedir. Bu yeni önlem çocuklar büyüyüp aile vergi indirimi alma hakkını kaybettiğinde, ek gelir sağlamaktadır. Yaklaşık 40.000 kadının bu imkândan yararlanması beklenmektedir (Albert, 2020, s. 1-2).
İtalya	Eşler, 21 yaşına kadar 25-175 Euro asarında çocuk indirimi almaktadır. Bu tutarlara; 4 ve üzeri çocuğu olanlar ve bağımlı ve engelli çocuğu olanlar için 80-105 Euro arasında ilaveler yapılmaktadır. Eşler, gelirlerine göre kreş ücretlerinden ya tamamen muaf tutulmakta ya da %30 indirim almaktadır. Çocuk bakım merkezleri yıllık 3000 Euro (üç yıl) bakım ödeneği vermektedir. Bakmakla yükümlü eş, çocuk (21 yaşından büyük) ve akraba için; 950, 750 ve 800 Euro indirim yapılmaktadır. Engelli çocuklar için temel indirim 400 Euro artırılmaktadır. Kadınlara 6 ay (serbest girişimci 3 ay) maksimum 600 Euro bebek kuponu verilmektedir. Ödemeler kadının seçtiği okula yapılmaktadır. 2019 yılında 3 ve üzeri küçük çocuğu olanlara temel ihtiyaç maddeleri için aile indirim kartı uygulaması başlamıştır. Kadınlara için 960-1.920 Euro arasında değişen (2 inci çocuklar için %20 artırımlı) doğum ödemesi yapılmaktadır. Emziremeyen kadınlar için 2020 yılında süt ikamesi yanında çocuk başına 400 Euro ilave katkı başlanmıştır (OECD, 2022b, s. 8-27).
Türkiye	2018 yılında sadece kadın çalışanlara işyerinde verilen çocuk bakım hizmetlerinin tamamı ya da bakım hizmetlerinin işyerinde verilmediği durumda doğrudan hizmet sağlayıcılara yapılacak ödemenin 2023 yılı için 5.004 TL’si (aylık asgari ücretin brüt tutarının %50’si) gelir vergisinden istisna edilmiştir. Erkek çalışanlar bu haktan ancak boşanmaları halinde velayetinde bulunan çocuk/çocuklar için yararlanabileceklerdir. Ayrıca kadın çalışanlar için doğum yardımı (ilk bebek 300, ikinci 400 ve sonraki her bebek 600 TL) yapılmaktadır. Bunların dışında; çocuk bakım hizmeti sunan işletmeler için kazanç istisnası (ilk 5 yıl); el işçiliğinde ve hizmetli ücretlerinde vergi istisnası ve elektronik ortam ve kermeslerde ürün satışı için (belli limitler dahilinde) esnaf muafiyeti vardır.

Tablo 2

Vergi Tercihlerinde Cinsiyetçi Önyargılar (Devamı)

Ülke	Hüküm Açıklaması:
İngiltere	2015 yılında vergi indiriminin %10'unun kadın olan eşe aktarılabilme izni getirilmiştir. Bu evlilik indiriminden yararlanabilmek için eşin gelirinin kişisel indirim miktarının (2023 yılı için 12.750 Sterlin) altında kalması ve kocasının temel oran üzerinden vergi ödemesi (12.571- 50.270 Sterlin arasında gelir elde etmesi) gerekmektedir. Bu yüksek gelirli eşin kişisel indirim miktarına 1.260 Sterlin daha eklenmesi anlamına gelmektedir. Bu sayede düşük gelirli eş vergi ödeyecek olsa da toplam vergi %20 oranında ya da 2023 yılı için 252 sterlin tutarında azalmaktadır. Dolayısıyla eşlerden biri daha düşük kazananlar için fayda sağlamaktadır (Joyce, 2023, s. 1; Seely, 2023, s. 5).
Kanada	Düşük gelirli eş çocuk bakım harcamalarını indirebilmektedir. Eğer düşük gelir kazanan eş; eğitime devam ediyorsa; çocuklara en az 2 hafta bakamayacak durumda ise; en az 2 hafta süreyle cezaevinde tutulmuşsa; eşler ayrı yaşıyorlarsa, ancak o zaman yüksek gelirli eş indirim talebinde bulunabilmektedir. Çocuğun yaşı, fiziksel ve ruhsal durumuna göre; 7 yaşın altı için 8.000 Dolar; 16 yaş altı için 5.000 Dolar; 15 yaş üstü engelli için 5.000 Dolar indirim vardır. İndirim toplamda gelirin 2/3 ü ile sınırlıdır (Heidinger, Leanne ve Guevremont, 2020, s. 2).
Malta	Çalışan kadınların çocuk bakım masrafları için vergi indirimidir. Yakın zamanda 3 aydan 3 yaşına kadar çocuklu tüm çalışan kadınlara ücretsiz çocuk bakımı getirilmiştir. Ayrıca işverenlerin çocuk bakım tesisleriyle ilgili sermaye maliyetlerine yönelik vergi avantajları vardır (EC, 2017, s. 8).
Arjantin	Çalışan kadınlar 3 yaş altı anaokulu ve gündüz bakımı masraflarını indirebilmektedir (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 22).
Kamboçya	Bakmakla yükümlü olunan çalışmayan eş ve çocuk için çalışan eşin ücretinden aylık bir indirim (150.000 KHR/37.50 Dolar) yapılmaktadır. İndirim talep edebilmek için çocuğun 14 yaşından küçük veya 25 yaşından küçük tam zamanlı öğrenci olması gerekmektedir. Çalışanlardan sadece biri çocuk indirimi almaktadır (O'Connel ve Chamnan, 2023, s. 1-2).
Cebelitarık	Gelirin vergilendirilmesinde İndirim sistemini (ABS) tercih eden her mükellefin asgari 4.343 Sterlin indirim hakkı vardır. Toplam indirim miktarı bu tutarın altında kalan mükelleflerin indirim hakları bu miktara tamamlanmaktadır. İndirim miktarı 60 yaş ve üzeri kadınlarda (erkekler 65) 12.645 Sterline çıkmaktadır. Ayrıca; özel kreş indirim (5.480 Sterlin); çocuk yardımı (ilk çocuk için), yurt dışında eğitim gören çocuk indirimi, doğum ikramiyesi, engelli bakım indirimi, tek ebeveyn aile yardımı vardır (EY, 2023, s. 3).
Özbekistan	Kişi başına aylık ortalama geliri asgari ücretin 1,5 katından az olan yoksul aileler çocuk bakımı ve aile indiriminden birinden yararlanmaktadır. Çocuk bakım; çalışmayan ve 2 yaşından küçük çocuklu kadınlara 12 ay boyunca ya da en küçük çocuk 2 yaşına gelene kadar ödenmektedir. Aile yardımı; 2 ila 14 yaş arası çocuklar için 6 ay boyunca ya da en küçük çocuk 14 yaşına gelene kadar ödenmektedir. Ayrıca çalışan kadınlara doğum yardımı yapılmaktadır. Kadınlar doğumdan önce veya sonra olmak üzere 126 gün maaşlarını tam almaktadır ve 3 yıl içinde eski işine dönebilmektedir (UNICEF, 2019, s. 40, 79).
Singapur	Temel çocuk yardımının dışında eğitimli kadınlar için (en az üç sertifika sınavını geçen ya da bir yükseköğrenim sertifikası olan) ilave bir çocuk yardımı ve belli bir yaşın altında doğum yapan anneler için özel bir çocuk indirim vardır (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 22).
Suudi Arabistan	Boşanmış kadınlar için aylık bir indirim vardır. Ayrıca kadınların işe gidiş gelişlerinde kolaylık için özel bir ulaşım indirimi vardır (OECD, 2022a, s. 17).
Gana	Kadınların sorumlulukları kapsamında olan kişisel bazı harcamaların indirilmesine (eğitim, yaşlı bakımı gibi) izin verilmektedir (Theunissen ve diğerleri, 2019, s. 4).
Ekvator Ginesi	Bekar kadınlara bakmakla yükümlü oldukları çocuklar için (18 yaşın altında 3'ten fazla) doğrudan vergi muafiyeti sağlanmaktadır (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 22).
Mozambik	Ev hizmetinde çalışan kadınlar (18-60 yaş arası) belediye vergisinden doğrudan muaf tutulmaktadır (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 22).

Emlak Mülkiyetinin Vergilendirilmesi

Dünya genelinde 1970'lerden bu yana cinsiyetler arasındaki servet farkı önemli boyuttadır. Tüm ekonomilerin % 40'ı halen kadınların mülkiyet haklarını kısıtlamaktadır. Çoğunluğu Batı Afrika, Orta Doğu ve Pasifik Adalarında bulunan bu ülkelerin %23'ü tam bir mülkiyet eşitliğine sahip değildir (Coelho ve diğerleri, 2022, s.

36; Theunissen ve diğerleri, 2019, s. 4; Perret, 2022, s. 3; Barnett ve Grown, 2004, s. 6). Ayrıca dünya genelinde kadınlar toprak mülkiyetinin sadece %15'inden daha azını temsil etmektedir ve bu da genellikle piyasadan satın almak yerine aileden miras yoluyla iktisap şeklinde olmaktadır (Joshi ve diğerleri, 2020, s. 9; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 36).

Emlak mülkiyetinin artması kadınları güçlendirmenin ve sürdürülebilir kalkınmanın yollarından biri olarak görülmektedir (Chhatkuli ve diğerleri, 2020, s. 1; Komatsu ve diğerleri, 2021, s. 4). Az da olsa kadınların mülkiyet üzerinden alınan vergilerden muaf tutulmasının ya da müşterek mülkiyet halinde indirimli oranlar uygulanmasının kadınların üretkenliklerini artırabileceğine dair bazı kanıtlar vardır (Joshi ve diğerleri, 2020, s. 10; Chhatkuli ve diğerleri, 2020, s. 1).

Bu konuda en dikkat çeken örnek Nepal'dir. Nepal'de 2007 yılında kadınlar adına mülkiyet tescilinde ve ortak mülkiyette vergi indirimi getirilmiştir. Kadının evli ya da dul olması veya arazinin türü (kentsel/kırsal, dağlık) gibi farklı kriterlere göre uygulanan arazi işlem vergilerinde; kadın adına mülkiyet tescili durumunda %25 ile %100 arasında değişen vergi indirimleri yapılmaktadır. Arazi yasasında 2015'te yapılan en son düzenlemeye göre; kadın adına yapılan arazi ve diğer diğer taşınmaz tescilinde %25; bekar ya da dul kadın adına yapılan taşınmaz tescilinde %35; uzak dağlık mahallelerde (Himali bölgesinde) kadın adına yapılan taşınmaz tescilinde %50; kadın adına banka kredisi ile satın alınan taşınmaz tescilinde %100; kız veya torun adına taşınmaz tescilinde toplam verginin %0,5'i oranında, vergi indirimleri uygulanmaktadır. Ayrıca eşlerden biri adına kayıtlı mülkün neredeyse ücretsiz olarak (100 Rs/1 Dolardan az) ortak mülkiyete geçirilmesine izin verilmektedir (Joshi ve diğerleri, 2020, s. 18; Chhatkuli ve diğerleri, 2020, s. 1). Çoğu durumda oldukça yüksek olan arazi işlem vergisinden (arazinin konumuna ve tapu türüne bağlı olarak piyasa değerinin %6'sına kadar varan) kaçınmak için de olsa, yapılan bu vergi indirimi kadınların arazi sahipliği üzerinde ciddi bir artış (2001-2015 döneminde %11,7'den %26'ya) sağlamıştır. Bugüne kadar kadın mülkiyetini yaklaşık 17 katına çıkarmıştır (Chhatkuli ve diğerleri, 2020, s. 6). Nepal'in sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında; kadınlara ekonomik kaynaklarda eşit haklar, toprak ve diğer mülkiyet biçimleri, mali kaynaklar, miras ve doğal kaynaklar üzerinde mülkiyet ve kontrol hakkı verecek reformlar yer almaktadır. Bu sayede 2030 yılına kadar kadın mülkiyetinin %40'a çıkartılması hedeflenmektedir (Joshi ve diğerleri, 2020, s. 18).

Bir diğer örnek Hindistan'da bazı yerel yönetimler yüksek emlak transfer vergilerinin mülk sahipliği üzerindeki caydırıcı etkisini hafifletmek için kadınların emlak alımlarında daha düşük vergi oranları uygulamaktadır. Assam'da kadın mülk sahipleri için damga vergisi % 6 yerine % 5 olarak uygulanmaktadır. Madhya Pradesh, Chhattisgarh ve Delhi'de dul ve terk edilmiş kadınlara özel emlak vergisi muafiyeti bulunmaktadır (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 36). Bilimsel araştırmalar bu indirimlerin Hindistan'da emlak sahipliğinin erkeklerden kadınlara kayması yönünde bir teşvik sağladığını göstermektedir (Awasthi ve diğerleri, 2023, s. 9-10).

Emlak mülkiyeti aynı zamanda cinsiyete dayalı şiddete karşı bir kalkan ve kadınlar için ekonomik, sosyal ve politik bir güç kaynağıdır (Chhatkuli ve diğerleri, 2020, s. 10). Dolayısıyla bu tür vergi indirimlerinin benzer mülkiyet rejimlerine, kültürel ve yasal özelliklere sahip diğer başka ülkelerde de uygulanması gerekmektedir.

Tüketim Harcamalarının Vergilendirilmesi

Tüketim harcamaları üzerinden alınan vergiler niceliksel olarak çoğu ülkenin vergi sistemlerinin önemli bir parçasıdır. Birçok sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkede önemi son yıllarda artan bu vergiler bir malın satın alınması veya üretilmesi ile ilgili oldukları için bütün mükellefler aynı ürünü satın aldıkları sürece açık bir ayırım yapmamaktadır. Ancak eşler arasında kaynakların eşit olmayan dağılımı nedeniyle özellikle kadınların aleyhine olmak üzere örtülü önyargı içerme olasılıkları yüksektir (Stotsky, 1996, s. 13; Elson, 2006, s. 4).

Gelir vergilerinin ücretli emek, yatırım ve tasarruflar üzerindeki caydırıcı etkilerinden kaçınmak için vergilendirmenin gelire değil tüketime dayandırılması gerektiği yüzyıllardır tartışılmaktadır (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2022, s. 182). Bununla birlikte tüketim üzerinden alınan vergiler, gelirlerinin tamamına yakını temel tüketime harcamak zorunda olan yoksullara daha fazla yük yüklemektedir. Tüketim vergileri aynı zamanda vergiye tabi olan ve olmayan malların nispi fiyatlarını değiştirdiği için tüketimle ilgili bireysel ve ortak kararları ve yatırım ve üretimle ilgili işletme kararlarını da etkilemektedir (Grown, 2006, s. 10).

Tespiti oldukça zor olmakla birlikte genellikle kadınlar, temel gıda, sağlık, hijyen, giyim ve eğitime, erkekler ise tütün ve alkol gibi kişisel ihtiyaçlara harcama yapmaktadır. Bu nedenle tüketim vergilerin yükünü kadınlar orantısız bir şekilde daha fazla hissetmektedir (Stotsky, 1996, s. 15; OECD, 2022a, s. 26; Rossignolo, 2018, s. 179; Taskeen, 2020, s. 23; Dzelilovic ve Hozic 2020, s. 1290; Harding ve diğerleri, 2020, s. 4; Grown, 2006, s. 10). Bu durum Katma Değer Vergisi (KDV) ve Özel Tüketim Vergisinde (ÖTV) daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Dış ticaret üzerinden alınan vergilerde ise bu tür cinsiyetçi ön yargılar daha belirsizdir.

Katma Değer Vergisi

Katma değer vergisinde oran farklılaştırması tüketim kalıplarındaki farklılıklar nedeniyle eşitsizliğe yol açmaktadır (Elson, 2006, s. 3; Barnett ve Grown, 2004, s. 5; Casale, 2012; Benedict ve Stotsky, 2017, s. 277; Joshi ve diğerleri, 2020, s. 19; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 37). Bu nedenle bazı ülkeler özellikle yoksul kadınların tükettiği mal ve hizmetler için indirimli KDV uygulamaya başlamıştır. Örneğin Trinidad ve Tobago 2016 öncesi temel mallar, sağlık, eğitim, konut kiralama, otobüs ve posta hizmetleri için sıfır ve indirimli oranlar uygulamıştır. Vietnam yoksulların tükettiği 27 ürün kategorisinde muafiyet sağlamıştır. Uganda da yoksulların tüketiminde büyük paya sahip gıda, ilaç, eğitim, sağlık ve hayvancılık dahil uzun bir liste için sıfır oran uygulamaktadır. Yetersiz beslenme oranının yüksek olduğu Endonezya'da temel gıda, tarımsal girdilerin çoğu ve yemek satışı vergiden muafır. Güney Afrika'da bazı gıdalar, özellikle yoksul kadınların tükettiği parafin, ekmek, mısır, fasulye, süt, pirinç, yemeklik yağ için sıfır oranlar uygulanmaktadır (Dzelilovic ve Hozic, 2020, s. 1291).

Son yıllarda ise özellikle kadın hijyen ürünleri oldukça dikkat çekmektedir (Bridget ve Spivack, 2017, s. 512; Rüll, 2020, s. 2). Pek çok ülke halen kadın hijyen ürünlerini lüks kategorisinde değerlendirmekte ve temel ihtiyaç olmayan mücevher, alkol ve tütün gibi ürünlerle aynı orana tabi tutmaktadır (Alvarez ve Belmonte, 2019, s. 1).

Diğer yandan kadınlar bu ürünleri yaşam boyu kullanmak zorundadır. Bu erkeklerin aksine kadınların her zaman bir vergiye daha tabi olacağı anlamına gelmektedir. Yalnızca kadınlar tarafından kullanılan (cinsiyete özel tek kategori) ve sağlıkları için zorunlu olan bir ürünün yüksek oranda vergilendirilmesi aynı zamanda insan haklarına aykırıdır (Giokaris ve Pouliasi, 2020, s. 273; Francesca, 2023, s. 228).

Bazı ülkeler artan toplum baskısının da etkisiyle hijyen ürünlerine sıfır ya da indirimli oran uygulamaya başlamıştır. Kenya 2004 yılında kadın hijyen ürünlerinden KDV'yi tamamen kaldıran (ithalat ve ham madde vergileri dahil) ilk ülkedir. Kadınların ve kızların hijyen ürünlerine erişim güçlüğü nedeniyle çalışmaya ya da okula gidemediği Trinidad ve Tobago, Ruanda ve Uganda'da hijyen ürünlerinden KDV kaldırılmıştır (Rambocas ve diğerleri, 2023, s. 29; Joshi ve diğerleri, 2020, s. 15). Kanada 2015 yılında KDV'yi kaldıran öncü ülkelerden biridir. ABD'de halen 20 eyalet hijyen ürünlerinden satış vergisi almamaktadır (Bkz., Tablo 3). Avrupa Birliğinde ise İrlanda ve Malta hijyen ürünlerinde sıfır KDV uygulamaktadır. Diğer ülkeler ise çoğunlukla indirimli oran uygulamaktadır. Türkiye'de Nisan 2022 tarihinden itibaren hijyen ürünlerinde KDV'yi indirmiştir (OECD, 2022a, s. 16; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 38; Cedro ve diğerleri, 2023, s. 382; Kathryn, 2022, s. 12-13; Kinn ve Wohak, 2022, s. 1; Fera ve Walpole, 2020, s. 654; Rossouw ve Han, 2020, s. 1; Joshi ve diğerleri, 2020, s. 19).

Tablo 3

Hijyen Ürünlerine Uygulanan KDV Oranları

AB Ülkeleri:

1. *Hijyen ürünlerine standart KDV oranı uygulanan ülkeler:* Macaristan, %27; Danimarka ve İsveç %25; Finlandiya, %24; Çekya, Letonya ve Litvanya, %21; Romanya, %19.
2. *Hijyen ürünlerine indirimli KDV oranı uygulayan ülkeler:* Yunanistan ve Hırvatistan, %13; Avusturya ve Slovakya, %10; Slovenya, %9,5; Estonya ve Bulgaristan, %9; Polonya, %8; Almanya, %7; Belçika, Hollanda ve Portekiz, %6; Fransa, %5,5; İtalya ve Güney Kıbrıs, %5; İspanya, %4; Lüksemburg, %3.
3. *Hijyen ürünlerine sıfır KDV oranı uygulayan ülkeler:* İrlanda (2023) ve Malta, % 0.

Diğer Ülkeler:

1. *Hijyen ürünlerine standart KDV oranı uygulanan ülkeler:* Arjantin, %21; Ermenistan ve Moldova, %20; Şili, %19; Bosna, %17; Yeni Zelanda, %15.
2. *Hijyen ürünlerine indirimli KDV oranı uygulayan ülkeler:* Çin, %13; İzlanda, %11; Mısır, %10; İran, %9; Türkiye, %8; Kolombiya, Suudi Arabistan, %5.
3. *Hijyen ürünlerine sıfır KDV oranı uygulayan ülkeler:* ABD Eyaletleri*, İngiltere ve Man Adası (2021), Kanada (2005), Avustralya (2019), Meksika (2022), Hindistan (2018) , Jamaika, Malezya, Nikaragua, Nijerya (2020), Lübnan, Kolombiya (2018), Uganda (2020), Kenya, Bangladeş**, Tanzanya***, Trinidad ve Tobago, Güney Afrika (2019), Namibya, Ruanda (2019), Kanarya Adaları, Mairitus (2017), Botswana, Belize (ithalat vergileri dahil-2023), Bahutan, Saint Kitts ve Nevis, Lesoto, Maldivler, %0

*ABD: Alaska, Delaware, Montana, New Hampshire ve Oregon'da satış vergisi yoktur. Utah (2020), Ohio (2019), California (2021), Connecticut (2016), Florida (2017), Illinois (2016), Maryland, Massachusetts, Minnesota, New Jersey, New York (2016), Nevada, Pennsylvania ve Rhode Adası, Washington (2020), Nebraska, Virginia, Arizona ve Michigan (2021) dahil 20 eyalet hijyen ürünlerinden satış almamaktadır.

** Bangladeş: Yerli üretimi teşvik için Temmuz 2019-Haziran 2021, hammadde vergisi geçici kaldırmıştır.

***Tanzanya: 2018'de KDV kaldırıldı, ancak perakende fiyatlarına yansıtılmadığı için 2019'da geri geldi.

Katma değer vergisine tabi mallar arasında oran farklılaştırmasının bu ürünlerin daha fazla kullanılmasına yol açacağına dair net bir kanıt yoktur (Flinders ve Lowery, 2023, s. 19; Joshi ve diğerleri, 2020, s. 19; Alvarez ve Belmonte, 2019, s. 3). Araştırmalar tek başına KDV'nin indirilmesi ya da kaldırılmasının kullanımı artırmayacağını göstermektedir. Rossouw ve Hana (2020) tarafından yapılan bir çalışma; Bangladeş, Kenya, Nijerya ve Güney Afrika'da KDV indiriminin fiyatta çok az bir düşüşe ve tüketimde önemsiz bir artışa yol açtığını göstermiştir. Dolayısıyla KDV indiriminin faydası indirimi haklı çıkarmak için yeterli olmamıştır. Bu nedenle KDV indirimlerine ek olarak; hammadde vergilerinin kaldırılması, yerel üretimin teşviki, hijyen ürünlerinin ücretsiz veya uygun bedelle dağıtımı, indirim kuponları gibi diğer politikalara (ek önlemlere) ihtiyaç vardır (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 37-38; Fragaso ve Gonzalez, 2010, s. 148).

Bu anlamda İskoçya kadın hijyen ürünlerini ücretsiz sağlayan dünyadaki ilk ülke olmuştur. En son 2020 yılında bu ürünlerin ihtiyacı olan herkese ücretsiz olarak sunulmasına yönelik bir yasa çıkartılmış ve yerel makamlar bu işle görevlendirilmiştir. Yeni Zelanda'da hijyen ürünleri ücretsiz sağlanmaktadır. Kenya'da hükümet hijyen ürünü sağlayan okullara fon desteği sunmaktadır. Amerika'da New York City şehrinde 2016 yılında tüm devlet okullarında, evsiz barınaklarında ve hapisanelerde ücretsiz sıhhi ürünler sağlama zorunluluğu getirilmiştir. Daha sonra New York Eyaletinin tamamında ve Illinois'de benzer uygulama başlatılmıştır (Rambocas ve diğerleri, 2023, s. 29; Alvarez ve Belmonte, 2019, s. 3; Bridget ve Spivack, 2017, s. 527). Hindistan 2010 yılında kırsaldaki yoksul kızlara yönelik yüksek oranda sübvansiyonlu bir hijyenik ped programı başlatmıştır (Rossouw ve Hana, 2020, s. 10).

Özel Tüketim Vergileri

Özel tüketim vergileri de açık ön yargılar içerebilmektedir. Özellikle alkol ve sigaraya konulan vergiler bunların birincil tüketicileri olan erkeklere karşı önyargı riski taşımaktadır. Ancak kadınların ve çocukların diğer mallardan tüketmelerini azaltmaları bu önyargıyı tersine döndürebilmektedir (Stotsky, 1996 ve 1997, s. 15, 32; Elson, 2006, s. 3-4; Grown, 2010, s. 15; Casale, 2012, s. 50; Rossignolo, 2018, s. 179; Sharma ve Jindal, 2020, s. 1; Gunnarson, 2021, s. 18; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 39).

Özel tüketim vergilerinin cinsiyetçi etkilerini tahmin etmek kolay olmamakla birlikte bu konuda yapılan nadir çalışmalardan birinde Meier ve diğerleri (2021) İngiltere’de alkol üzerinden alınan vergide %10’luk bir artışın minimum fiyat uygulaması ile birlikte erkeklerin alkol tüketimini kadınlara göre çok daha fazla azaltacağını tespit etmiştir. Alkol tüketimindeki cinsiyet farkı son yirmi yılda azalsa da halen erkeklerin tüketimi daha fazladır (Jiang ve Laslett, 2021, s. 2386). Alkol tüketiminin çok yüksek olduğu Güney Afrika’da bilimsel araştırmalar alkolün fiyatının %1 artırılmasının kadına yönelik erkek şiddeti olasılığını %5,3 oranında azaltacağını göstermektedir (Movendi.ngo, 2020, s. 2). Dolayısıyla alkol vergilerinin artırılması ya da minimum fiyat politikası erkeklerin alkol tüketimini ve aynı zamanda kadınların başkalarının alkol tüketiminden kaynaklanan zararlarını azaltma potansiyeli bulunmaktadır. Bunlardan özellikle minimum fiyat politikası Mayıs 2018’den beridir İskoçya’da (birimi başına 0,50 sterlin) ve Mart 2020’den beridir Galler’de fiilen uygulanmaktadır. İrlanda’da 2018 tarihli Halk Sağlığı (Alkol) Yasası ile standart içki (10 g saf etanol) başına 1 Euro minimum fiyat getirilmiş ve 2022 yılında yürürlüğe koyulmuştur (Meier ve diğerleri, 2021, s. 2373). Alkol tüketiminde minimum fiyat uygulayan diğer ülkeler arasında halen Rusya, Slovakya, Avustralya ve Kanada’daki eyaletler yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü alkol tüketiminin azaltılmasında hayati önemde gördüğü bu politikayı şiddetle tavsiye etmektedir.

Özel tüketim vergisinde örtülü ön yargı oluşturmanın bir diğer şekli karbon vergilemesidir (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 40). Bu konu henüz yeterince dikkat çekmemektedir. Ancak erkeklerin kadınlardan nispeten daha fazla karbon yoğun mal (ulaşım gibi) tükettiğine (eko cinsiyet farkı) dair bazı kanıtlar vardır. Ayrıca karbon vergileri daha çok erkeklerin istihdam edildiği sektörlerde (madencilik, petrol ve gaz) uygulanmaktadır (Coelho ve diğerleri, 2022, s. 40).

Bununla birlikte karbon vergilerinin teşvik ettiği yeşil ekonomi imalat ve inşaat gibi erkeklerin egemen olduğu sektörlerde kadın istihdamını artırmaya başlamıştır. Örneğin Bangladeş’teki Grameen Shakti (GS) mikro kredi girişimi kırsalda 100.000’den fazla güneş enerjisi ev sisteminin kurulmasına yardımcı olmuş ve 5.000’den fazla kadını güneş enerjisi teknisyeni ve bakım elemanı olarak eğitilmiştir. Hindistan’ın Pune şehrinde bir atık geri kazanım girişimi %90’ı kadın olan yaklaşık 9.500 atık toplayıcıya istihdam sağlamıştır (International Labour Organization [ILO], 2015, s. 4-5).

Kadınlar genellikle düşük ücretli ve sömürü riski yüksek kayıt dışı işlerde (Sahra-altı Afrika ve Güney Asya’da on kadından sekizi gibi) istihdam edilmektedirler (ILO, 2015, s. 2). Diğer yandan karbon vergisinin teşvik ettiği yeşil ekonomide kadın istihdamının artması karbon vergisinin erkekler üzerindeki yükünü de bir anlamda dengelemektedir (ILO, 2015, s. 2; Coelho ve diğerleri, 2022, s. 40).

Uluslararası Ticaret Vergileri

Tarihsel olarak gelişmekte olan ülkeler nispeten değerlendirmesi ve uygulanması kolay olan dış ticaret vergilerine önem vermiştir. Bununla birlikte, ticaret vergilerinin ağırlığı ticaretin serbestleştirilmesi politikaları nedeniyle azalmaya başlamıştır. Birçok ülke, uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenen geleneksel mali

reform paketinin bir parçası olarak dış ticaret vergilerini indirmektedir (Joshi ve diğerleri, 2020, s. 14). Ancak dış ticaret vergilerinin neden olduğu gelir kayıpları diğer vergiler aracılığıyla telafi edilememiştir. Dolayısıyla düşük gelirli ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olmayı sürdürmektedir (Grown, 2006, s. 11).

Dış ticaretten alınan vergiler ürünler arasında büyük farklılıklar göstermekte ve tüketicileri gelirlerine ve cinsiyetlerine göre farklı şekilde etkilemektedir (Andrejevic ve diğerleri, 2008, s. 1). Bu konuda yapılan nadir çalışmalardan birinde Betz vd., (2021) kadınları doğrudan etkileyen mallarda ithalat tarifelerindeki cinsiyete dayalı ayrımcılığı tespit etmek için 1995-2015 yılları arasında 167 ülkeden yaklaşık 200.000 çift ürünün tarife oranını karşılaştırmıştır. Sonuçta kadın ürünleri ithalatının ortalama olarak erkek ürünleri ithalatından %0,7 daha fazla vergilendirildiği ve kadınların ürün çiftlerinin %50'den fazlasında dezavantajlı durumda olduğu görülmüştür. Araştırmaya göre Türkiye tarife oranlarında ortalama cinsiyet farkının (pembe vergi) en yüksek ülkeler arasında yer almaktadır (Betz ve diğerleri, 2021, s. 5).

Dış ticaret tarifelerindeki cinsiyet eşitsizliğinin ölçülmesine yönelik ABD özelinde yapılan çalışmalar da benzer sonuçlar göstermektedir. Bir araştırmada kadın giyim ithalatının, erkek giyim ithalatından %3 daha yüksek (%11,9'a kıyasla %15,1) vergilendirildiği tespit edilmiştir (Taylor ve Dar, 2015, s. 3; Pant, 2021, s. 1358). Bir diğerinde incelenen 22 üründen 16'sında kadınlar için daha yüksek tarifeler uygulandığı gözlenmiştir (Andrejevic ve diğerleri, 2008, s. 2). Ancak ilginç bir şekilde ithalat tarifesindeki bu eşitsizliğin giderilmesi için açılan davalar tüketici değil ithalatçı açısından değerlendirdiği için reddedilmektedir. ABD mahkemesi ithal erkek eldivenlerinin %1,4 daha yüksek oranda vergilendirildiği iddiası ile açılan Totes-Isotoner Corporation (2007) davasını ve çoğu ithal ayakkabının erkeklerin lehine %1,5 oranında farklı vergilendirildiği gerekçesiyle açılan Colombia Sportswear (2007) davasını bu gerekçeyle (ithalatçıya uygulandığı ve ürünler farklı olduğu) reddetmiştir (Andrejevic ve diğerleri, 2008, s. 4). Bu red kararları halen ABD gümrük tarifesindeki 1.900 cinsiyete dayalı sınıflandırmaya karşı yapılacak itirazları peşinen geçersiz kılmaktadır (Bertero, 2011, s. 9-15).

Dış ticaret vergilerinin hedef tüketicilerin cinsiyeti dışında yapı ya da işlev olarak temelde aynı ya da büyük ölçüde benzer iki ürünü (yukarıdaki eldiven ve ayakkabı gibi) farklı vergilendirilmesi eşit koruma ilkesine aykırıdır ve pembe vergi olarak da adlandırılan cinsiyete dayalı fiyat ayrımcılığının açık bir göstergesidir (Betz ve diğerleri, 2021, s. 308; Febriyanti ve Yuwono, 2022, s. 40; Danielle, 2023, s. 883; Grether, 2022, s. 2). Örneğin İsviçre'de giyim ürünleri üzerindeki ithalat vergileri fiyattan çok ağırlığa dayalı olduğu için hafif ancak genellikle daha pahalı olan kadın giyim ürünlerinin vergisini artırma gereği doğmuştur. Ancak zamanla kadın ve erkek kıyafetleri benzer ağırlıkta ve aynı malzemedan yapılmaya başlayınca bir zamanlar cinsiyet eşitliği için uygulanan bu politika açık bir pembe vergiye dönüşmüştür. Hükümet bu tutarsızlığı azaltmak için 2002 yılında ilk adımları atmış ve sonrasında bu pembe vergiyi tamamen kaldırma taahhüdünde bulunmuştur (Betz ve diğerleri, 2021, s. 311-12).

Dış ticaret tarifelerindeki bu tür eşitsizlikleri gidermenin bir yolu cinsiyete göre sınıflandırılmış tarifedeki ithalat vergisi farklılıklarını ortadan kaldırmaktır. Bir diğer yolu da yasama organlarında kadın temsili artırmaktır. İsviçre'de pembe vergi eşitsizliğinin giderilmesinde kadın parlamenterlerin etkisi olduğu kanıtlanmıştır (Betz ve diğerleri, 2021, s. 315; Lin ve Yan, 2022, s. 1934). Yasamada kadın temsili hükümet politikalarında bulunan cinsiyetçi önyargıları ele alma olasılığını artıracak ve kadınlara sorunu çözmek için yeterli siyasi güç sağlayacaktır.

Kullanıcı Harçları

Her düzeydeki hükümetler, kamu hizmeti sunumunu daha verimli ve sürdürülebilir hale getireceği gerekçesiyle kamu hizmetlerinin finansmanında kullanıcı ücretlerine giderek daha fazla yönelmektedir. Diğer yandan kanıtlar, kullanıcı ücretlerinin kadınları daha olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu özellikle sağlık

ve eğitimde daha belirgindir. Örneğin, Uganda ve Afrika'da kullanıcı harçlarının kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanmaları üzerinde caydırıcı etkisi olduğu tespit edilmiştir (Stotsky, 1996, s. 16; Joshi ve diğerleri, 2020, s. 12). Benzer şekilde bazı Doğu Asya ülkelerinde okul harçları devamı olumsuz etkilediği için kızlar ve bazen sadece fakir kızlar bu harçtan muaf tutulmaktadır (Elson, 2006, s. 4).

Diğer yandan kullanıcı harçlarının düzeyi belirlenirken kadınların genellikle daha düşük olan gelirleri hesaba katılmak zorundadır. Örneğin, Kenya'nın ortalama hane gelirlerinin yüksek olduğu batı bölgesinde buna rağmen hane geliri içindeki payı çok düşük olduğu için kadınların su kullanım harçlarını ödeyemedikleri gözlenmiştir (Elson, 2006, s. 4).

Bu nedenle özellikle de yoksul kadınların yeterli temel hizmet seviyelerine erişimi sağlanmalıdır. Bu, gerektiğinde yoksul haneler için düşük harç ya da hiç ücret alınmaması anlamına gelmektedir. Hükümetler ayrıca zengin kullanıcılardan hizmetler için daha fazla ücret alarak yoksulların maliyetlerini sübvansetmeyi de seçebilmektedir. Örneğin Güney Afrika'da, elektrik idaresi yoksul tüketiciler için daha düşük bir tarife uygulamaktadır. Devlet, aydınlatma, televizyon, radyo ve soğutma hizmetleri için ne kadar elektrik tüketildiğine bakılmaksızın aylık sabit bir ücret almaktadır (Elson, 2006, s. 4).

Bununla birlikte kamu hizmetlerini finanse edecek yeterli alternatif gelir olmadığı sürece kullanım ücretlerinin kaldırılması bireylerin finansman yükünü kaldırmayacaktır. Sierra Leone'den elde edilen kanıtlar bunun yerini tam tersine kayıt dışı kullanım ücretlerinin alacağını göstermektedir (Joshi ve diğerleri, 2020, s. 12-13).

Dolayısıyla kullanıcı harçları genellikle kayıt dışı istihdam edilen kadınların aleyhine olacak şekilde cinsiyete dayalı olmayı sürdürmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Vergi sistemlerinde yer alan cinsiyete dayalı eşitsizliklerin tarihsel geri planına karşılık bu eşitsizliklerin giderilebilmesi mümkündür. Bunun için ülkelerin yapması gereken reformlar ya da temel öncelikleri şunlardır:

- i. Emek gelirleri tamamen bireysel esasa dayalı olarak vergilendirilmelidir. Bu kazanılmış gelirin vergilendirilmesinde eşitlik sağlayacak ve kadın işgücü istihdamını teşvik edecektir. Türkiye 1999 yılından beridir emek gelirlerini bireysel esasa dayalı olarak vergilendiren ülkeler arasında yer almaktadır. İlaveten kadın çalışanların çocuk bakım masrafları için cömert indirimler sağlanmalıdır. Çocuk bakımından genellikle kadınların sorumluluğu olduğu gerçeğinden hareketle bu sayede kadın ve erkek istihdamı arasındaki eşitsizlik de azalmış olacaktır. Türkiye 2018 yılında bu anlamda önemli bir düzenleme yapmış ve sadece kadın çalışanların çocuk bakım hizmetleri için oldukça cömert bir indirim sağlamıştır. Bu erkeklerin aleyhine açık bir ön yargı oluşturmakla birlikte, gerçekte istihdamdaki cinsiyete dayalı eşitsizliğin giderilmesini amaçlamaktadır.
- ii. Servet edinimindeki artan cinsiyet eşitsizliğini gidermek için kadınların adına tescil ettirilen arazi ve diğer mülklere vergi muafiyeti sağlanmalıdır. Bu kadınların üretkenliklerini artıracaktır. Aynı zamanda cinsiyete dayalı şiddete karşı bir kalkan ve kadınlar için ekonomik, sosyal ve politik bir güç kaynağıdır. Az sayıda ülkede uygulanan bu tür tescil vergisi muafiyetlerinin Türkiye'de de uygulanması gerekmektedir.
- iii. Tüketim harcamalarındaki cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için sadece kadınların kullandığı ve onlar için yaşam boyu zorunlu olan hijyen ürünleri için ithalat vergileri dahil tam bir satış vergisi

muafiyeti uygulanmalıdır. Bu kadınlar için zorunlu olan bebek bakım, çocuk giyimi, yaşlı bezleri gibi diğer benzer ürünlerde verginin kaldırılması talepleri için de bir zemin oluşturacaktır. Türkiye 2022 yılında kadın hijyen ürünlerinden alınan yurt içi vergiyi 10 puan indirmiştir. İlaveten kadınların ve kız çocuklarının sağlığı için zorunlu bu ürünlere ücretsiz ya da düşük ücretle erişimleri sağlanmalıdır.

- iv. Özel tüketim vergilerinin cinsiyetçi etkilerini tahmin etmek kolay olmamakla birlikte araştırmalar kadına karşı şiddetin azalmasında alkol üzerinden alınan vergilerin artırılmasının oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Bazı ülkeler bunun yanında alkol tüketiminde minimum bir fiyat uygulamaktadır. Bu politikanın Türkiye’de de uygulanması erkeklerin alkol tüketimini daha fazla kısıcak ve dolayısıyla kadınların maruz kaldığı şiddeti azaltacaktır. Benzer şekilde henüz yeterince kanıt olmamakla birlikte karbon vergisi konulması da yeşil işleri teşvik edecek ve kadın işgücü istihdamını artıracaktır.
- v. İthalat tarifelerindeki cinsiyete dayalı ön yargılar artarak devam etmektedir. Türkiye bu anlamda ithalat tarifelerindeki pembe vergi yükü en fazla olan ülkeler arasında yer almaktadır. Bu nedenle ithalat tarifelerinin titiz bir çalışma ile gözden geçirilmesi ve özellikle de ithal kadın ürünlerinin aleyhine olan vergi farklılıklarının giderilmesi gerekmektedir. Bunun daha etkili bir yolu da yasama organlarında kadın temsilini artırmaktır.
- vi. Kullanıcı harçları genellikle kayıt dışı istihdam edilen kadınların aleyhine olacak şekilde cinsiyete dayalı olmayı sürdürmektedir. Kullanıcı harçlarının düzeyini belirlerken kadınların genellikle daha düşük olan gelirleri hesaba katılmak zorundadır. Kadınların eğitim ve sağlık başta olmak üzere temel hizmetlere yeterli erişimini sağlamak için gerektiğinde yoksul kadınlardan düşük harç ya da hiç ücret alınmaması gerekmektedir. Bu hizmetlerin zengin kullanıcılardan daha fazla ücret alınarak sübvansede edilmesi de mümkündür. Bununla birlikte temel hizmetleri finanse edecek yeterli alternatif gelir olmadığı sürece kullanım harcı alınmaması özellikle yoksul kadınların finansman yükünü kaldırmayacaktır.

Kaynakça

- Acheson, J. ve Collins, M. (2020). Gender and pay in revenue. *Irish Tax and Customs*, 8, 1-29. Erişim adresi: <https://www.revenue.ie/en/corporate/documents/research/gender-pay-2020.pdf>
- Akpan, I. ve Sempere, K. (2019). Hidden inequalities: Tax challenges of market women in Enugu and Kaduna States Nigeria. *ICTD Working Paper*, 97, 1-31. Erişim adresi: https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/14500/ICTD_WP97.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Akpan, I. ve Sempere, M. J. C. (2022). Do tax policies discriminate against female traders? A gender framework to study informal marketplaces in Nigeria. *Poverty & Public Policy*, 14(3), 287-306. doi.org/10.1002/pop4.349
- Albert, F. (2020). Hungary: Tax exemption for mothers of four or more children. *ESPN Flash Report*, 17(3), 1-2. Erişim adresi: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/ESPN%20-%20Flash%20report%202020%20-%2017%20-%20HU%20-%20March%202020%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/ESPN%20-%20Flash%20report%202020%20-%2017%20-%20HU%20-%20March%202020%20(1).pdf)
- Alvarez, D. V. M. ve Belmonte, E. (2019). Half of the European countries levy the same VAT on sanitary towels and tampons as on tobacco, beer and wine. CIVIO Medicamentalia web sitesinden erişilen adres: <https://www.europeandatajournalism.eu/eng/News/Data-news/Half-of-the-European-countries-levy-the-same-VAT-on-sanitary-towels-and-tampons-as-on-tobacco-beer-and-wine>
- Andresen, M. E. ve Havnes, T. (2019). Child care, parental labor supply and tax revenue. *Labour Economics*, 61, 1-19. doi.org/10.1016/j.labeco.2019.101762
- Andrejevic, U., Andreopoulos, G. C. ve Panayides, A. (2008). Tariffs in apparel and footwear:A gender approach. *Journal of Diversity Management*, 3(3), 1-6. doi.org/10.19030/jdm.v3i3.4990
- Astudillo, K., Cibils, V. F., Pessino, C. ve Rossignolo, D. (2022). Making the invisible visible: applying a gender perspective to strengthen tax policy in Latin America and the Caribbean. *IDB Technical Note*, 2504, 1-47. doi.org/10.18235/0004350
- Awasthi, R., Pyle, K., Aggarwal, N. ve Rakhimova, P. (2023). Gender-based discounts on taxes related to property: role in encouraging female ownership a case study of Indian States and Cities. *WBG Research Working Paper*, 10287,1-50. doi.org/10.1596/1813-9450-10287
- Barnett, K. ve Grown, C. (2004). *Gender impacts of government revenue collection: The case of taxation*. London: Commonwealth Secretariat.
- Benedict, C. ve Stotsky, J. G. (2017). Tax and spending policies to achieve greater gender equality. K. Kochhar ve diğerleri (Ed.), *Women work and economic growth leveling playing field içinde* (s. 265-289). Washington, DC: International Monetary Fund.
- Betz, T., Fortunato, D. ve O'Brien, D. Z. (2021). Women's descriptive representation and gendered import tax discrimination. *American Political Science Association*, 115(1), 307-315. doi.org/10.1017/S0003055420000799

- Bettio, F. ve Verashchagina, A. (2009). Fiscal system and female employment in Europe. European Communities Expert Group on Gender and Employment web sitesinden erişilen adres: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/Synthesis_Fiscal_system_Final_dec_2009%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/Synthesis_Fiscal_system_Final_dec_2009%20(3).pdf)
- Bick, A. ve Nicola, F. S. (2017). Quantifying the disincentive effects of joint taxation on married women's labor supply. *American Economic Review*, 107(5), 100-104. doi.org/10.1257/aer.p20171063
- Bertero, A. (2011). Gender discrimination in the united states tariff schedule: Does unequal tariff treatment of men's and women's products constitute an equal protection violation?. *SSRN Electronic Journal*, 7, 265-289. doi.org/10.2139/ssrn.1878252
- Brys, B., Perret, S., Thomas, A. ve O'Reilly, P. (2016). Tax design for inclusive economic growth (Working Papers No. 26). Organisation for Economic Co-operation and Development web sitesinden erişilen adres:<https://www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-design-for-inclusive-economic-growth-web-brochure.pdf>
- Bridget, J. C. ve Spivack, C. (2017). Tampon taxes, discrimination, and human rights. *Wisconsin Law Review*, 491. Erişim adresi: <http://digitalcommons.pace.edu/lawfaculty/1070/>
- Casale, D. M. (2012). Indirect taxation and gender equity: evidence from South Africa. *Feminist Economics*, 18(3), 25-54. doi.org/10.1080/13545701.2012.716907
- Cedro, M., Kristoffersson, E., Ponton Aricha, T. ve Zivkovic, L. (2023). Gender equitable taxation. D.Vujadinavic ve diğerleri (Ed.), *Gender-competent legal education* içinde (s. 381-383). Switzerland: Springer Textbooks in Law.
- Chakraborty, P., Chakraborty, L., Karmakar, K. ve Kapila, S. M. (2010). Gender equality and taxation in India An unequal burden?. C. I. Volodida (Ed.), *Taxation and gender equity a comparative analysis of direct and indirect taxes in developing and developed countries* içinde (s. 94-118). London: Routledge.
- Chhatkuli, R. R., Nairesiae, E., Shrestha, S. S., Joshi, J. R., Dev, H. (2020). Impact of tax rebate on land registration to women's empowerment in Nepal. *FIG Working Week*, 4, 1-12. Erişim adresi: https://www.fig.net/resources/proceedings/fig_proceedings/fig2020/papers/ts04d/Ts04D_chhatkuli_shrestha_et_al_10629_abs.pdf
- Coelho, M., Davis, A., Klemm, A. ve Buitron, C. O. (2022). Gendered taxes: the interaction of tax policy with gender equality. *IMF Working Paper*, 22(26), 1-54. Erişim adresi: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/wpia2022026-print-pdf%20\(10\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/wpia2022026-print-pdf%20(10).pdf)
- Consumer Unity & Trust Society. (2021). Tax justice for women and girls in Zambia. CUT International web sitesinden erişilen adres: <https://cuts-lusaka.org/pdf/policy-brief-tax-justice-for-women-and-girls.pdf>
- Danielle, A. E. (2023). Hitting the wall: the next step in addressing the pink tax. *Arkansas Law Review*, 75(4-6), 883-927. Erişim adresi: <https://scholarworks.uark.edu/alr/vol75/iss4/6>

- D'Attoma, J., Volintiru, C. ve Malezieux, A. (2018). Gender, social value orientation, and tax compliance (Working Papers No. 7372). CESifo Network web sitesinden erişilen adres: <https://doi.org/10.1093/cesifo/ifaa007>
- Doorley, K. (2018). Taxation, work and gender equality in Ireland. *IZA Institute of Labour Economics*, 11495, 1-24. Erişim adresi: <https://docs.iza.org/dp11495.pdf>
- Dzelilovic, V. B. ve Hozic, A. A. (2020). Taxing for inequalities: gender budgeting in the Western Balkans. *Review of International Political Economy*, 27(6), 1280-1304. doi.org/10.1080/09692290.2019.1702572
- Edizdoğan, N. ve Çelikkaya, A. (2022). *Vergilerin ekonomik analizi* (3. bs). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Eissa, N. (1996). Labor supply and the economic recovery tax act of 1981. M. Feldstein ve J. M. Poterda (Ed.), *Empirical foundations of household taxation* içinde (s. 5-38). US: University of Chicago Press.
- Elson, D. (2006). *Budgeting For Women's Rights: Monitoring Government Budgets For Compliance With CEDAW*. New York: UNIFEM.
- Enriquez, C. R., Gherardi, N. ve Rossignolo, D. (2010). Gender equality and taxation in Argentina. C. I. Volodida (Ed.), *Taxation and Gender Equity A comparative Analysis of Direct and Indirect Taxes in Dveloping and Developed Countries* içinde (s. 63-93). London: Routledge.
- European Communities. (1985). Memorandum on income taxation and equal treatment for men and women. *Intertax*, 13(6-7), 158-165. doi.org/10.54648/taxi1985052
- European Communities. (2017). The EU mutual learning programme in gender equality the impact of tax systems on gender equality sweden. European Communities web sitesinden erişilen adres: https://commission.europa.eu/system/files/2018-07/summary_report_se_2017_en.pdf
- European Communities. (2022). Joint employment report 2023 commission proposal. Luxembourg: European Communities web sitesinden erişilen adres: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/JER%202023%20Proposal%20final%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/JER%202023%20Proposal%20final%20(1).pdf)
- Ernst & Young. (2023). Gibraltar tax facts 1 July 2022 to 30 June 2023. Ernst & Young web sitesinden erişilen adres: <file:///C:/Users/iibf/Downloads/ey-gibraltar-tax-facts-leaflet-2022-updated.pdf>
- Febriyanti, D. ve Yuwono, W. (2022). Tax: as a form of gender identity in international products?. *JSM*, 5(1), 40-57. doi.org/10.37479/jsm.v5i1.16908
- Fabrizio, S., Fruttero, A., Gurara, D., Kolovich, L., Malta, V., Tavares, M. M. ve Tchelishvili, N. (2020). Women in the labor force: the role of fiscal policies. *IMF Staff Discussion Notes*, 003, 1-42. doi.org/10.5089/9781513529134.006
- Feria, R. de la ve Walpole, M. (2020). The impact of public perceptions on general consumption taxes. *British Tax Review*, 67(5), 637-669. Erişim adresi: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/SSRN-id3723750%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/SSRN-id3723750%20(2).pdf)

- Ferrant, G. ve Kolev, A. (2016). Does gender discrimination in social institutions matter for long-term growth? Cross-country evidence. *OECD Development Centre Working Paper*, 330, 1-45. doi.org/10.1787/5jm2hz8dgl6-en
- Flinders, M. ve Lowery, G. (2023). Period politics and policy change: the taxation of menstrual products in the United Kingdom, 1996–2021. *Contemporary British History*, 37(2), 238-265. doi.org/10.1080/13619462.2023.2184804
- Fragoso, L. C. P. ve Gonzalez, F. C. (2010). Gender analysis of taxation in Mexico. C. I. Volodida (Ed.), *Taxation and Gender Equity A comparative Analysis of Direct and Indirect Taxes in Dveloping and Developed Countries* içinde (s. 119-149). London: Routledge.
- Francesca, S. (2023) Menstrual activism, insider-outsider alliances and agenda-setting: an analysis of the campaign to end the “tampon tax” in Canada. *Journal of Women, Politics & Policy*, 44(2), 228-244. doi.org/10.1080/1554477X.2022.2081913
- Fuenmayor, A., Granell, R. ve Mediavilla, M. (2018). The effects of separate taxation on labor participation of married couples. An empirical analysis using propensity score. *Review of Economics of Household*, 16, 541–561. doi.org/10.1007/s11150-016-9345-x
- Giokaris, I. P. ve Poulisi, M. E. (2020). To tax or not to tax? tampon taxes and gender (in)equality: the cyprus case-study. *The Cyprus Review*, 32(1), 257-278. Erişim adresi: <https://www.proquest.com/docview/2528503075/fulltextPDF/AA21CAB268E646DCPQ/1?accountid=16716>
- Grether, S. T. (2022). The pink tax. *Feminist Pedagogy*, 2(1), 1-11. Erişim adresi: <https://digitalcommons.calpoly.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1039&context=feministpedagogy>
- Grown, C. (2006). What gender equality advocates should know about taxation. *Spotlight*, 1(7), 1-16. Erişim adresi: https://www.awid.org/sites/default/files/atoms/files/why_those_working_on_gender_equality_should_know_about_tax_law_issues.pdf
- Grown, C. (2010). Taxation and gender equality: A conceptual framework. C. I. Volodida (Ed.), *Taxation and Gender Equity A comparative Analysis of Direct and Indirect Taxes in Dveloping and Developed Countries* içinde (s. 1-23). London: Routledge.
- Grown, C., Özer, C. ve Bronchi, C. (2022). Gender differences in taxation: Why do they matter. World Bank Blogs web sitesinden erişilen adres <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/gender-differences-taxation-why-do-they-matter>
- Gunnarsson, A. (2021). Gender equality and taxation-International Perspectives, *SSRN Electronic Journal*, 1(4), 1-32. doi.org/10.2139/ssrn.3818771

- Gunnarsson, A., Schratzenstaller, M. ve Spangenberg, U. (2017). Gender equality and taxation in the European Union. European Union web sitesinden erişilen adres: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583138/IPOL_STU\(2017\)583138_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583138/IPOL_STU(2017)583138_EN.pdf)
- Harding, M., Paturot, D. ve Simon, H. (2020). Taxation of part-time work in the OECD. *OECD Taxation Working Papers*, 57, 1-74. doi.org/10.1787/22235558
- Harding, M., Navarro, G. P. ve Simon, H. (2021). In tax, gender blind is not gender neutral: why tax policy responses to COVID-19 must consider women. Ecoscope blog web sitesinden erişilen adres: <https://oecdecoscope.blog/2020/06/01/in-tax-gender-blind-is-not-gender-neutral-why-tax-policy-responses-to-covid-19-must-consider-women/>
- Hayrulloğlu, B. (2020). Kadınların işgücüne katılım oranlarının artırılmasında vergilendirmenin rolü: Türkiye ve OECD ülkeleri açısından bir değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 66, 42-63. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980514>
- Heidinger, L., Leanne C. F. ve Guevremont, A. (2020). Uptake of the child care expense deduction: exploring factors associated with the use of the child care expense deduction among families with a child under 12 years. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 14(12), 1-20. doi.org/10.1186/s40723-020-00076-0
- Henrik, K., Landais, C., ve Sogaard, J. E. (2019). Children and Gender Inequality: Evidence from Denmark. *Applied Economics*, 11(4), 181-209. doi.org/10.1257/app.20180010
- Hodgson, H. ve Sadiq, K. (2017). Gender equality and a rights-based approach to tax reform. M. Stewart (Ed.), *Tax, Social Policy and Gender: Rethinking Equality and Efficiency* içinde (s. 99-130). Australia: ANU Press.
- Hui, N. (2013). *Gender implication of tax policies*. New Delhi: Bahavya Ofset.
- International Labour Organization. (2015). Gender equality and green jobs. International Labour Organization web sitesinden erişilen adres: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_360572.pdf
- International Monetary Fund. (2021). Gender equality and covid-19: policies and institutions for mitigating the crisis. International Monetary Fund web sitesinden erişilen adres: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/en-special-series-on-covid-19-gender-equality-and-covid-19%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/en-special-series-on-covid-19-gender-equality-and-covid-19%20(1).pdf)
- Israel Tax Authority. (2023). Tax Benefits Reference Manual for Parents with Young Children. Israel Tax Authority web sitesinden erişilen adres: <https://www.gov.il/en/departments/guides/tax-benefits-for-parents-with-small-children>
- Jiang, H. ve Laslett, A. M. (2021). Gender disparities in the effects of alcohol pricing policies on consumption and harm reduction. *Addiction*, 116, 2385-2386. Erişim adresi: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/add.15569>

- Joshi, A., Kangave, J. ve Boogaard, Van den, V. (2020). Gender and tax policies in the global south. K4D Helpdesk Report 817. International Centre for Tax and Development web sitesinden erişilen adres: https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/15450/817_Gender_and_Tax.pdf
- Joyce, R. (2013). The new tax break for some married couples. Institute for Fiscal Studies web sitesinden erişilen adres: <https://ifs.org.uk/articles/new-tax-break-some-married-couple>
- Kangave, J., Waiswa, R. ve Sebagala, N. (2021). Are women more tax compliant than men? how would we know?. *African Tax Administration*, 23, 1-23. Erişim adresi: <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/16483/ATAP23.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kathryn, J. (2022). Removal of the tampon tax: a costless or pyrrhic victory?. *Australian Feminist Law Journal*, 48(2), 193-220. doi.org/10.1080/13200968.2022.2138189
- Kinn, K. ve Wohak, U. (2022). Taxation of menstrual hygiene products: evaluating reforms within the European Union. Momentum kongress web sitesinden erişilen adres: https://www.momentum-kongress.org/system/files/congress_files/2022/momentum_kinnl.pdf
- Komatsu, H., Ambel, A. A., Koolwal, G. ve Yonis, M. B. (2021). Gender and tax incidence of rural land use fee and agricultural income tax in Etiyopya (Working Papers No. 9715). World Bank Group web sitesinden erişilen adres: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/adb90116-c279-573f-aaba-4a756ca48b0f/content>
- Kristoffersson, E. (2023). Gender equitable taxation. ResearchGate web sitesinden erişilen adres: file:///C:/Users/iibf/Downloads/Gender_Equitable_Taxation.pdf <http://llp-lawgem.ius.bg.ac.rs/files/2022/09/7.5.-Gender-Equitable-Taxation.pdf>
- Lahey, K. A. (2015). Uncovering women in taxation: the gender impact of detaxation, tax expenditures, and joint tax/benefit units. *Osgoode Hall Law Journal*, 52(2), 427-459. Erişim adresi: <https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=2816&context=ohlj>
- Lahey, K. A. (2018). Gender, taxation and equality in developing countries issues and policy recommendations. *UN Women Discussion Paper*, 4, 1-84. Erişim adresi: <https://www2.unwomen.org/-/media/files/un%20women/grb/resources/geder-tax-report-fin-web.pdf?vs=3508>
- LaLumia, S. (2008). The effects of joint taxation of married couples on labor supply and non-wage income. *Journal of Public Economics*, 92, 1698-1719. doi.org/10.1016/j.jpubeco.2008.01.009
- LaLumia, S. (2017). *Tax Policies to Encourage Female Labor Force Participation*. Washington: Brookings Institution.
- Ligomeka, W. (2019). Expensive to be a female trader: the reality of taxation of flea market traders in Zimbabwe (Working Papers No. 9335). International Centre for Tax and Development web sitesinden erişilen adres: https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/14430/ICTD_RiB_35_Online.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Lin, E. Y. ve Tong, P. K. (2014). Effects of marriage penalty relief tax policy on marriage taxes and marginal tax rates of cohabiting couples. Ntanetorg web sitesinde erişilen adres: Erişim adresi: <https://ntanet.org/wp-content/uploads/proceedings/2014/018-lin-tong-effects-marriage-penalty-relief-tax.pdf>
- Lind, Y. ve Gunnarsson, A. (2021), Gender equality, taxation, and the COVID-19 recovery: a study of sweden and Denmark, *Tax Notes International*, 1(5), 581-590. Erişim adresi: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/SSRN-id3795117%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/SSRN-id3795117%20(3).pdf)
- Lin, Y. C. ve Yan, H. T. (2022). The power of women: Does increasing women's parliamentary representation reduce intake of sugar-sweetened beverages among children and adolescents? *Public Health Nutrition*, 25(7), 1928-1938. doi.org/10.1017/S1368980022000738
- Meier, P. S., Holmes, J., Brennan, A. ve Angus, C. (2021). Alcohol policy and gender: a modelling study estimating gender-specific effects of alcohol pricing policies. *Addiction*, 116(9), 2372-2384. doi.org/10.1111/add.15464
- Movendi.ngo (2020). Policy news. Movendi.ngo web sitesinde erişilen adres: <https://movendi.ngo/news/2020/11/20/south-africa-commission-for-gender-equality-recommends-higher-alcohol-taxes-and-other-alcohol-policy-improvements>.
- Nasruddin, C. H. (2022). Tax reform to promote Indonesia's female labour participation. Eastasiaforum web sitesinden erişilen adres: <https://www.eastasiaforum.org/2022/05/25/tax-reform-to-promote-indonesias-female-labour-participation/>
- Ngo, A., Fong, G. T., Lorraine V. C. ve Shang, C. (2019). Analysis of gender differences in the impact of taxation and taxation structure on cigarette consumption in 17 ITC countries. *International Journal of Environ Research Public Health*, 16(7), 1275. doi.org/10.3390/ijerph16071275
- O'Connel, C. ve Chamnan, V., (2023). Cambodia tax alert: changes to tax on income and tax on salary tables. DFDL web sitesinden erişilen adres: <https://www.dfdl.com/resources/legal-and-tax-updates/cambodia-tax-alert-changes-to-tax-on-income-and-tax-on-salary-tables-2/>
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2022a). Tax policy and gender equality a stocktake of country approaches. Organization for Economic Co-operation and Development web sitesinden erişilen adres: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-policy-and-gender-equality_b8177aea-en#page4.
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2022b). The OECD tax-benefit database description of policy rules for Italy. Organization for Economic Co-operation and Development web sitesinden erişilen adres: <https://www.oecd.org/els/soc/TaxBEN-Italy-2022.pdf>
- Pant, S. (2021). Unpinkening discrimination: exploring the pink tax and its implications. *International Journal of Policy Sciences and Law*, 1(3), 1354-1371. Erişim adresi: https://ijpsl.in/wp-content/uploads/2021/03/UnPinking-Discrimination-Exploring-the-Pink-Tax-and-its-Implications_Svasti-Pant.pdf

- Perret, S. (2022). OECD work on gender, taxation and budgeting. European Economic and Social Committee web sitesinde erişilen adres: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/sarah_perret.pdf
- Rambocas, N., Kissoon, Y., Kennedy, J. M., Mohammed, K., Khan, D., Motilal, M. S. ve Bissessa, A. (2023). Assessing period poverty in Trinidad and Tobago: An exploratory approach. *Medical Science and Discovery*, 10(1), 25-30. doi.org/10.36472/msd.v10i1.861
- Richards, M. M. (2021). Can progressive taxation address gender inequality in income? Cross-national evidence of gender differences in income tax payment patterns and post-tax income (Working Paper No. 816). Lisdacenter web sitesinden erişilen adres: <http://www.lisdatacenter.org/wps/liswps/816.pdf>
- Rodriguez, C. ve Itriago, D. (2019). Do taxes influence inequality between women and men?. *OXFAM Research Report*, 8, 1-12. Erişim adresi: <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620852/rr-taxes-influence-gender-inequality-lac-200819-summ-en.pdf>
- Rossignolo, D. (2018). Gender equity in the Argentine tax system: an estimation of tax burdens by household type. *CEPAL Review*, 124, 177-202. Erişim adresi: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/43958/1/RVI124_Rossignolo.pdf
- Rossouw, L. ve Ross, H. (2020). An economic assessment of menstrual hygiene product tax cuts. Gates Open Research web sitesinden erişilen adres: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/gatesopenres-196261%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/gatesopenres-196261%20(1).pdf)
- Rüll, D. (2020). How to abolish indirect taxes on menstrual hygiene products. *Copenhagen Business School, CBS LAW Research Paper*, 20-28, 1-22. Erişim adresi: [file:///C:/Users/iibf/Downloads/SSRN-id3688893%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/iibf/Downloads/SSRN-id3688893%20(1).pdf)
- Schechtl, M. (2023). The taxation of families: how gendered (de) familialization tax policies modify horizontal income inequality. *Journal of Social Policy*, 52(1), 63-84. doi.org/10.1017/S0047279421000404
- Sabate, M. T. (2023). Maternity and paternity leave in Spain. Expatica web sitesinden erişilen adres: <https://www.expatica.com/es/working/employment-law/maternity-leave-spain-105033/>
- Schulze, E., Jong, W. de, Hadjihristova, Y., Scott, I., Linares, J. ve Ghailani, D. (2015). *The policy on gender equality in Belgium*. European Parliament: Publications Office.
- Seely, A. (2023). *Income tax allowances for married couples*. United Kingdom: House of Commons.
- Selin, H. (2009). The rise in female employment and the role of tax incentives: an empirical analysis of the Swedish individual tax reform of 1971. *Uppsala University Department of Economics Working Paper Series*, 4, 1-42. Erişim adresi: <https://www.bus.umich.edu/otpr/papers/Selin.pdf>
- Sharma, V. ve Jindal, G. (2020). Is taxation gender biased?. Legalserviceindia web sitesinden erişilen adres: <https://www.legalserviceindia.com/legal/article-9844-is-taxation-gender-biased-.html>

- Shephard, A. ve Gayle, G. L. (2019). Taxing family income: the effects on marriage and how time and resources are shared within households. *Microeconomic Insight* web sitesinden erişilen adres: <https://microeconomicinsights.org/taxing-family-income-the-effects-on-marriage-and-how-time-and-resources-are-shared-within-households/>
- Sheila, Q. (2018). Europe. L. Kolovich (Ed.), *Fiscal Policies and Gender Equality* içinde (s. 67-68). Washington: International Monetary Fund.
- Smith, T. (1999). Women and tax in South Africa. *Internationalbudget* web sitesinden erişilen adres: <https://internationalbudget.org/wp-content/uploads/Women-and-Tax-in-South-Africa.pdf>
- Soler, P. (2023). EU countries' tax-and-benefit systems penalise women. *Eubserver* web sitesinden erişilen adres: <https://euobserver.com/health-and-society/156818>.
- Steenkamp, L. (2022). Equal pay but unequal taxes? *Women and fiscal policy*, 6-12. doi.org/10.1787/b8177aea-en
- Stotsky, J. (1996). Gender bias in tax systems (Workin Papers No. 099). International Monetary Fund web sitesinden erişilen adres: doi.org/10.5089/9781451852226.001
- Stotsky, J. (1997). How tax systems treat men and women differently. International Monetary Fund web sitesinden erişilen adres: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1997/03/pdf/stotsky.pdf>
- Stotsky, J. (2017). Tax proposals: a missed opportunity for addressing implicit gender bias. University of Minnesota The Gender Policy Report web sitesinden erişilen adres: <https://genderpolicyreport.umn.edu/tax-proposals-a-missed-opportunity-for-addressing-implicit-gender-bias/>
- Stotsky, J. (2022). Taxation and social protection. ADB The Gvornence Brief web sitesinden erişilen adres: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/787961/governance-brief-045-taxation-social-protection.pdf>
- Taskeen, J. (2020). Women's right are human rights-a review of gender bias in South Africa tax law. *Repository* web sitesinde erişilen adres: https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/80447/Jaffer_Women_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Taylor, L. L. ve Dar, J., (2015). Fairer trade removing gender bias in US import taxes. *The Takeaway*, 6(3), 1-4. Erişim adresi: <https://oaktrust.library.tamu.edu/bitstream/handle/1969.1/153774/V6-3%20Tariff%20Discrimination%20Takeaway.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Theunissen, G., Kuijper, C. ve Alencar, H. (2019). Gender and taxes. *Oxfam* web sitesinden erişilen adres: <https://oxfamlibrary.openrepository.com/handle/10546/620868>
- The United Nations Childeren's Fund. (2019). Building a national social protection sytem fit for Uzbekistan's childeren and youth. The United Nations Childeren's Fund web sitesinden erişilen adres: https://www.unicef.org/uzbekistan/media/2761/file/Uzbekistan%20SP%20%20overview%20paper%20-%20ENG%20FINAL_July2019%20.pdf

Thomas, A. ve O'Reilly, P. (2016). The impact of tax and benefit systems on the workforce participation incentives of women (OECD Working Papers No. 29). Organization for Economic Co-operation and Development web sitesinden erişilen adres: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/d950acfc-en.pdf?expires=1683903100&id=id&accname=guest&checksum=06D775F90C30C8CA00C256E8BEA3412B>

Torgler, B. ve Valev, N. T. (2010). Gender and public attitudes toward corruption and tax evasion. *Contemporary Economic Policy*, 28(4), 554-568. doi.org/10.1111/j.1465-7287.2009.00188.x

UN Women. (2016). *Gender equality and taxation in vietnam: issues and recommendations*. Viet Nam: UNWomen.

Yaşa, A., Kovancı, Y. (2022). Türkiye’de kadınların işgücüne katılımında vergi düzenlemelerinin rolü ve önemi. *Vergi Raporu*, 277, 100-119. Erişim adresi: <https://earsiv.kmu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11492/6784/At%C4%B1lgan%20Ya%C5%9Fa%2C%20Ay%C5%9Fe%202022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Yimam, S. ve Asmare, F. (2020), Gender and tax compliance: firm level evidence from Ethiopia. *ICTD Working Paper*, 113, 1-27. Erişim adresi: https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/15724/ICTD_WP113.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ek

Açık ve Örtülü Önyargıların Ayrıntıları

	Açık	Örtülü
Cinsiyet Önyargılarını Artıran	Vergi Kanununda ya da idare uygulamalarında açıkça cinsiyete atıf yapan, toplumda var olan, cinsiyet ön yargılarını artıran, hükümlerdir. Örneğin: Evli erkekler için daha düşük vergi oranları; erkekler için olan vergi indirimleri; kadınların kendilerini ilgilendiren vergi ile ilgili bilgilerine ulaşamaması gibi. Politika çözümü: Kaldırmaktır.	Vergi kuralları cinsiyet tarafsız olmakla birlikte, kadınların ve erkeklerin farklı sosyal ve ekonomik gerçeklikleri ile toplumda var olan cinsiyet ön yargılarını daha da kötüleştirecek şekillerde etkileşimdedir. Örneğin: ikinci kazananlar için daha yüksek vergi oranı; daha çok kadınlar tarafından yararlanılan hizmetler için gayri resmi vergiler ya da kullanım harçları; sermaye geliri ya da servetin daha düşük oranda vergilendirilmesi gibi. Politika çözümü: Yeniden gözden geçirmektir.
Cinsiyet Önyargılarını Azaltan	Vergi Kanununda ya da idare uygulamalarında açıkça cinsiyete atıf yapan ancak toplumda var olan cinsiyet ön yargılarını azaltan, hükümlerdir. Örneğin: Kadınlar için daha düşük emlak ya da intikal vergisi oranları; Çalışan anneler için vergi kredileri. Politika Çözümü: Değerlendirmektir.	Vergi kuralları cinsiyet tarafsız olmakla birlikte, kadınların ve erkeklerin farklı sosyal ve ekonomik gerçeklikleri ile toplumda var olan cinsiyet ön yargılarını daha da azaltacak şekillerde etkileşimdedir. Örneğin: vergi sisteminin artan oranlılığının iyileştirilmesi; ikinci kazananlar için caydırıcıların azaltılması; sermaye gelirlerini dahil etmek için vergi matrahının genişletilmesi. Politika Çözümü: İyileştirmektir.

Kaynak: (OECD, 2022a, s. 47).

Extended Abstract

Purpose

In all tax systems, there are some explicit or implicit gender-based inequalities. Since the early 1980s, some countries have begun to reconsider their tax systems to eliminate such sexist biases. However, gender-based inequalities in tax systems still exist. Studies on this issue are limited to gender-based biases in income tax. However, gender-based inequality can also be made through other taxes. On the other hand, gender-based inequalities in other taxes have not been adequately examined. For this reason, gender-based inequalities in other taxes are also investigated in this study. In particular, taxes on consumption are another way of creating gender-based biases. Similarly, there are gender-based inequalities in taxation of wealth. Therefore, these inequalities need to be eliminated. In this context; gender-based inequalities in income tax, value-added tax, excise tax, trade taxes, property taxes and additional usage fees were investigated and the main priorities of the countries in this regard were determined.

Design and Methodology

This study is a theoretical study. It forms a basis for future experimental studies. For this first an extensive literature search was carried out. Studies investigating gender-based inequalities in taxation are mostly related to gender biases in income tax. One of the first studies on this area was made by the European Commission. Stotsky, who has pioneered work on gender inequalities in taxation, classified gender inequalities as explicit and implicit biases for the first time. Subsequent studies have made extensive use of this methodology. These, on the other hand, are mainly aimed at identifying and eliminating inequalities in taxation on labor income. Studies on eliminating gender-based inequalities in other taxes are very few. Differences in consumption patterns of women and men cause some gender-based biases to emerge in the field of expenditure taxes. The few studies that include sexist biases in wealth taxes, on the other hand, offer suggestions for eliminating sexist biases against women in the taxation of land and other properties. In addition, in some countries, there are sexist biases in usage fees, which are still important in some countries. However, there is not enough work in this area yet. As a result, it is seen that more studies on gender and taxation are needed. After the literature review, the tax legislation of all countries was examined and the provisions containing sexist biases have been determined one by one. In order to make this determination, the current legislation on the official web sites of the countries and scientific studies (such as articles, thesis) were taken as references. In line with the findings made later, concrete suggestions were made. Thus, a guide has emerged for all countries to use when reviewing the relationship between taxation and gender. In this sense, it is one of the most comprehensive and pioneering studies on gender and taxation.

Findings

Gender-based inequalities in taxation can be made in all taxes. So the first problem here is how gender-based inequalities arise in different type of taxes. The second and more important problem is that these inequalities are against which gender. For this reason, the sources of sexist biases should be determined separately in income, consumption and wealth taxes. Secondly, it should be observed whether they affect women or men much more. In this way, it will be possible to eliminate gender-based inequalities arising from taxation. There are two main sources of gender bias in income tax. These are the taxation unit and tax exemptions and deductions. Both of these provisions create gender-based inequalities against women and negatively affect female workforce employment. This situation also negatively affects economic growth. Gender biases in consumption taxes are more explicit in value added tax and special consumption tax. It is more implicit in foreign trade taxes. Due to differences in consumption patterns, value added tax and excise tax create a sexist biases against women. For this reason, many countries are trying to abolish the price discrimination against

the products consumed by women, which is called the pink tax. Similarly, import tariffs tax women's consumption products at a higher rate. This leads to a gender inequality between men and women. There are also gender-based inequalities in the acquisition of wealth ownership. There is a big difference in real estate registered in the name of women and men. In addition to these, usage fees can also be a source of sexist biases.

Research Limitations

Previous studies examining the relationship between taxation and gender mostly focused on income tax. Therefore, the number of studies examining gender-based inequalities in other taxes is extremely limited. For this reason, there has been a serious shortage of resources while making an evaluation about expenditure taxes and wealth taxes in the study. In addition, since the tax laws are constantly changing, it has been difficult to access the current taxation provisions. Another difficulty was experienced especially in the determination of taxation provisions containing implicit bias due to the differences in the cultural structures of the countries. For this reason, in the study, it was avoided to distinguish between explicit and implicit bias.

Implications (Theoretical, Practical, and Social)

In order to eliminate gender-based prejudices in taxation, two important consequences arise in terms of income tax. First of all, full individual-based taxation should be preferred instead of joint declaration in taxation of family income. Second, generous tax deductions should be provided for women who are often responsible for childcare. In addition, providing maternity, parental and sick leave opportunities are important determinants of female labor force employment. The most important result in terms of consumption taxes is the removed of pink taxes. Because these pink taxes cause gender-based differences in product prices. There is also a need for purpose-based subsidies for certain essential goods and services used by women. The most notable among these are feminine hygiene products. There are also obvious gender inequalities in the classification of foreign trade tariffs. The most important consequence of wealth or capital taxes is the provision of tax deductions to encourage women to acquire land and other property. This will also contribute to the social empowerment of the women. Finally, a gender-based remuneration policy should be made for usage fees. Women's generally lower incomes must also be taken into account when determining the level of user charges. However, as long as there is not enough alternative income to finance public services, the removal of usage charges will not remove the financial burden of individuals.

Originality/Value

The number of studies investigating gender-based inequalities in taxation is extremely limited. There is still new work being done in this area. Studies that have been done include only gender-based inequalities in income tax. Similarly, in Turkey, there are only a limited number of studies on income tax. No study has been found that examines gender-based inequalities in expenditure taxes and wealth taxes in Turkey. The original value of this study is that it deals with gender-based inequalities in expenditure taxes and wealth taxes as well as income taxes. In this sense, it is one of the most comprehensive studies in the literature. Another unique aspect of the study is that the tax systems of many countries are examined and in this sense, it contains concrete suggestions for gender-based tax reforms.

Araştırmacı Katkısı: Ali ÇELİKKAYA (%100).